

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Katedra psychologie a patopsychologie

Bakalářská práce
Marie Kocmanová
**Analýza vývoje a projevů násilného chování v partnerských
vztazích**

Olomouc 2015

vedoucí práce: Mgr. Lucie Křeménková, Ph.D

Obsah

ÚVOD.....	5
I TEORETICKÁ ČÁST.....	6
1 VYMEZENÍ POJMU NÁSILNÉ CHOVÁNÍ.....	7
1.1 Agrese a agresivita.....	8
1.2 Příčiny agresivního chování.....	10
2 DRUHY NÁSILNÉHO CHOVÁNÍ.....	12
3 FORMY NÁSILNÉHO CHOVÁNÍ	15
4 FÁZE AGRESE.....	17
5 ÚČASTNÍCI NÁSILNÉHO CHOVÁNÍ.....	19
5.1 Charakteristika násilníka	19
5.2 Charakteristika oběti..	20
II PRAKTICKÁ ČÁST.....	25
6 CÍL VÝZKUMU.....	26
7 METODA VÝZKUMU.....	27
8 VÝZKUMNÝ SOUBOR.....	28
9 PREZENTACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	29
9.1 Kazuistika – paní Renata	29
9.2 Kazuistika – paní Ludmila.....	31
9.3 Kazuistika – paní Kristýna.....	34
9.4 Kazuistika – paní Šárka.....	37
9.5 Kazuistika – paní Sára.....	44
9.6 Shrnutí odpovědí na výzkumné otázky.....	47
ZÁVĚR.....	50
LITERATURA.....	51
PRAMENY.....	52
POUŽITÉ PRÁVNÍ NORMY.....	53
PŘÍLOHY.....	54
ANOTACE.....	56

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a že jsem použila jen uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne Podpis

Poděkování

Chtěla bych velmi poděkovat Mgr. Lucii Křeménkové, Ph.D. za odborné vedení mé bakalářské práce, pomoc, trpělivost, cenné rady, ochotu a věnovaný čas. Děkuji také osloveným ženám, za poskytnutí informací pro můj výzkum a v neposlední řadě mému příteli, rodině a kolegyni za podporu.

ÚVOD

„Život je maraton všech maratonů. Jde o to nebát se a tento velký boj nevzdat! A prohry neexistují – jenom těžké zkušenosti, které nás ale neporazí, ale posunou na naší životní cestě o stupínek výše!“ (Paní Šárka)

Násilné chování v partnerských vztazích je v posledních letech stále více diskutované téma, které se postupně odkrývá očím celé veřejnosti. Co však o tomto fenoménu doopravdy víme? Násilné chování bylo, je a stále bude součástí našich životů. Týká se každého z nás, neboť žijeme ve světě, kde zažila násilí v partnerství v jakékoliv jeho formě každá druhá žena. Nikdo z nás by neměl zůstat k tomuto tématu lhostejný.

Tato bakalářská práce je zaměřena na násilné chování v partnerských vztazích týkající se výlučně žen. A to z důvodu lepší informovanosti a snazšího získání informací pro výzkumnou část. O násilí páchaném na ženách máme sice již více informací, než například o násilí páchaném na mužích, seniorech nebo dětech, stále je zde však potřebná osvěta společnosti.

Práce je rozdělena na dvě části. V první teoretické se zaměříme na pojem násilného chování, agrese a agresivity. Vymezíme pojem osobnost oběti a násilníka. Analyzujeme druhy, formy a fáze násilného chování a dále se zaměříme na teorii příčin násilného chování. Jako poslední nahlédneme na ženu jako oběť násilného chování.

Ve druhé praktické části se pokusíme zmapovat počátky, průběh, gradaci, a formy násilného chování v partnerství. Analyzovat možné příčiny vzniku odevzdaného chování žen v jejich primárních rodinách. A také nastítnit prognózu dalšího vývoje násilného vztahu, potažmo života oběti. Shrňme poznatky vyplývající z rozhovorů s pěti respondentkami a vyvodíme závěr.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 Vymezení pojmu násilné chování

V rámci psychologie dosud není všeobecně platná definice, jež by vysvětlovala veškeré aspekty pojmu násilné chování. V následujícím textu budou představeny vybrané definice, které dle našeho názoru, vystihují podstatu daného jevu.

„Násilím obecně rozumíme zlé nakládání, tělesné útoky, pohrůžky obdobným chováním nebo jednáním, které působí újmu na fyzickém, sexuálním nebo psychickém zdraví druhé osoby. Jde o agresi jedné osoby proti druhé, jejímž cílem je ublížit, poškodit, poranit nebo zabít“ (Voňková, Spoustová, 2008, s. 13).

Pekara uvádí, že násilné chování je *„typ chování (impulzivní nebo promyšlené) vyskytující se v interakcích mezi lidmi, které je spojeno s různými formami psychopatologie. Při násilném chování se jedná o patologickou agresi, jejímž cílem je někoho poškodit“* (Pekara, 2013, s. 265).

Jeff Hearn vysvětluje násilí jako prostředek, jak posílit moc a kontrolu nad obětí. Jde tedy o formu zásadní tělesné diskriminace. Násilí v partnerských vztazích přímo zahrnuje jak detailní specifika brutální, tak i jemné každodenní kontroly času oběti a procesy společenské, komparativní a transnacionální. Mužské násilí na jim známých ženách je strukturou, procesem a výsledkem nadvlády (Hearn, 2014).

Bližší vysvětlení fenoménu **násilného chování** uvádí Voňková, Spoustová (2008), jako jev, který není mimořádný pro násilí jako takové, ale pro okolnosti, za kterých je pácháno, kým je pácháno, kde je pácháno a z jakých pohnutek. Toto násilí je specifické tím, že k němu dochází v soukromí, v intimním vztahu mezi agresorem a obětí, které jsou nejčastěji spojeny citovými nebo manželskými pouty, společnými dětmi, majetkem, bydlištěm, ekonomickou provázaností, mezigeneračními nebo příbuzenskými vazbami. Dochází k němu z mocenských pohnutek, z potřeby ovládat druhého.

Například Čírtková, zabývající se problémem násilí, uvádí definici tohoto jevu jako: *„Komplexní jev, který může nabývat různých podob a je sycen různými příčinami“* (Čírtková, 2008, s. 10).

Dle Vargové, Pokorné a Toufarové (2008) se partnerské násilí odehrává mezi lidmi, kteří jsou, nebo byli spojeni společným soukromím. Pokud se blíže podíváme na toto tvrzení, zjistíme, že není nutné, aby byli tito dva lidé v manželství či měli děti. Tvůrčím a plodným podhoubím pro násilí se může stát kterýkoliv vztah.

Jednoduchou definici, co je násilné chování v partnerských vztazích, bychom nenašli. Záleží také na tom, z jakého pohledu se tento pojem snažíme zkoumat. Jistě bude jiný postoj k násilí z pohledu policisty, jiný z pohledu psychologa, právníka nebo pedagoga.

1.1 Agrese a agresivita

S pojmem násilí se úzce pojí také pojmy agrese a agresivita. Proto bude jejich vymezení věnována následující část textu.

Definice **agrese** podle psychologického slovníku zní: „*Nepřátelství, útočnost či výbojnost v jednání vůči určitému objektu, útok na překážku (osoba, předmět) na cestě k uspokojení potřeby*“ (Hartl, 1993, s. 7). Chceme-li znát přesnou definici **agresivity**, můžeme říci, že je to: „*Tendence k útočnému jednání vůči druhé osobě či okolí*“ (Hartl, 1993, s. 8). Agrese je tedy způsob chování člověka, jehož cílem je ublížení jiné osobě. Forma tohoto chování se odlišuje od normy chování pro danou situaci. Agresivita, je pak stálý předpoklad konat nebo jednat agresivně v různých situacích. Podle tohoto vysvětlení by se mohlo zdát, že agresivní musí být každý živočich, kterému okolnosti brání k uspokojení některé z jeho základních potřeb. Je pravda, že agrese není doménou pouze lidí, naopak, můžeme ji pozorovat u celé řady živočichů a rostlin a to nejen jako reakci na neuspokojení potřeb, nýbrž i jako obranou reakci (Hayesová, 1998).

Čermák vysvětluje agresi takto: „*Agrese pak může být chápána jako násilné narušení práv jiného člověka, jako ofenzivní jednání nebo procedura, ale také jako asertivní jednání*“ (Čermák, 1999, s. 9).

Podle Janaty je agresivita „*nejenom násilné jednání s cílem poškodit a ublížit. Agresivitu chápeme v širším slova smyslu, jako cílevědomé jednání, jímž chceme něčeho dosáhnout*“ (Janata, 1997, s. 127).

Klíčovým poznatkem v rozlišení mezi agresí a agresivitou je fakt, že agrese je chování. Je to záměrné ubližování, nikoli však ve smyslu naplánování si tohoto jednání. Agrese je reakce na averzivní podnět. Agresivita je projevování tendence k agresivnímu chování. „*Lze ji charakterizovat jako relativně perzistentní pohotovost nebo predispozici konat agresivně v různých typech situací*“ (Výrost, Slaměnik, 2009, s. 268).

Agrese není žádnou novinkou nebo důsledkem moderní doby, od pradávna byla součástí lidského chování. Podle psychoanalytika Sigmunda Freuda je agrese jedním ze dvou zdrojů lidské energie. Tím druhým původcem je lidské libido. Rozpor mezi těmito zdroji způsobuje nesoulad v lidském jednání. Dalším badatelem, který se zabýval lidskou agresí, je Konrad

Lorenz. Na základě studií zvířat přišel na to, že agrese je uložena v každé živé bytosti. Postupem času se míra agrese stupňuje různými podněty, které ji v nás probouzejí. Množství agrese v určitém okamžiku překročí svoji mez a v tomto momentu agrese vybuchuje. Jako metaforu tohoto jevu Lorenz uváděl příklad s nádobou plnicí se tekutinou (v tomto případě plnicí se agresí) a důležitým ventilem v této nádobě. Tento uzávěr v nádobě představuje společensky přijatelný způsob, jak plnicí se hladinu agrese postupně ventilovat ven. Důležitým elementem je v Lorenzově pojetí předpoklad, že je nutno uvolňovat agresi způsobem, který nemá s agresí a agresivitou nic společného. V opačném případě by agrese pouze stoupala a nedocházelo by k jejímu snižování. Agresi agresí léčit nelze (Hayesová, 1998).

Nakonečný (1998) také podporuje teorii Lorenze, když uvádí, že agresivní chování lze chápat jako různé způsoby napadání či útočení, který se objevují jako reakce na překážku. Jsou to naučené instrumentální aktivity a také složky pudových tendencí. Jako takové mají biologický základ. Nelze je ovšem zaměňovat s účelně útočnými aktivitami.

Agresi jakožto vrozený předpoklad udaný počtem chromozómové abnormality se snažili prokázat Jacobs, Brunton a Melville. Tato teorie se zabývala eventualitou přítomnosti chromozomu Y v genetickém kódu. Snažili se prokázat, že muži s chromozómy XYY jsou náchylnější k agresi. Tato teorie se ve své době stala velmi populární. Leč nebyla kvůli nedostatku důkazů nikdy prokázána. Koncepce zaměřená na fakt, že agrese není ani vrozená, ani pudová pochází od Johna Dollarda. Snažil se agresi vysvětlit frustrací z nedosažení cílů jednotlivce. Dollard pokládal přirozený stav člověka za neagresivní. Pokud jedinci ovšem začne něco bránit v uspokojení jeho potřeb, probouzí se v něm agrese. Předstupněm agrese je tedy stres a frustrace. Tuto teorii kritizoval Bandura, jenž předpokládal, že lidé na frustraci reagují různými způsoby, přičemž některé z nich mohou být daleko pasivnější než agrese. Jinou možnou příčinou agrese může být naučené chování. Kritik koncepce agrese – frustrace Bandura vysvětluje důvod agrese jinak. Tvrdí, že agrese je naučený vzorec chování a že se jedinec naučí chovat agresivně většinou nápodobou agresivního chování, jež vedlo k cíli, úspěchu a naplnění potřeb. Člověk se chová agresivně jednoduše proto, že se mu to již v minulosti několikrát vyplatilo. Naučil se, že agrese je prostředkem k dosažení jeho cíle. Tento způsob chování v něm byl úspěchem posílen, a tudíž jednal agresivně i příště (Hayesová, 1998).

Každou z výše uvedených koncepcí lze považovat za v určitých ohledech platnou a za určitých okolností funkční. Násilí je komplexní jev, jehož příčiny se těžko shrnují a každá z výše zmíněných teorií na něj nahlíží z trochu jiné perspektivy. Agresivní chování u téhož člověka může být jednou způsobeno frustrací z neuspokojení potřeb, přitom v jiné situaci se může jednat

o naučené chování. O charakteristice násilníka a tyрана, stejně jako o charakteristice oběti bude pojednávat následující kapitola.

1.2 Příčiny agresivního chování

Snaha zjistit determinaci k agresi vedla k vytvoření teorie individuálních faktorů, které utváří psychika oboru partnerů. Jedná se o specifické rysy osobnosti. Individuální teorie se zaměřuje na poznání psychiky jedince a jejích zvláštností. Pojednává o předpokladech, které by podmiňovaly nutkání agresora k týrání oběti. Tato teorie ovšem nenalezla žádnou spojitost mezi psychikou násilníka a jeho sklony k týrání partnerky (Voňková, Spoustová, 2008).

K determinaci agrese z důvodu dědičnosti se v současnosti přiklání část psychologů, kteří předpokládají, že agresivita je založená na vrozených faktorech. Z důvodu, že není možné experimentálně využívat člověka ke zjišťování těchto faktorů, přistoupili psychologové k metodě srovnávání dvojčat. Tento způsob výzkumu umožňuje srovnávat dvojčata vyrůstající ve stejném prostředí s identickým genetickým základem a porovnávat je. Tento postup přispěl ke zjištění, že agresivita je částečně zděděná (Výrost, 2009).

Sociálně psychologické faktory, např. zážitky z dětství, mohou směřovat k přenosu agrese na další generaci. Některé výzkumy zjistily, že k opakovanému soužití s násilnou partnerkou se přiklání spíše muži. Naopak ženy jakožto oběti týrání se poučí a v příštím vztahu jsou daleko opatrnější a na partnery si z hlediska jejich sklonů k násilí dávají pozor (Voňková, Spoustová, 2008).

Většina případů agrese je vyvolána situačními faktory. K těmto faktorům řadíme averzivní podmínky, ke kterým patří přímý útok nebo provokace, frustrace či bolest. V případě averzivního útoku je největší pravděpodobnost vypuknutí agrese. Dále k negativnímu naladění patří diskomfort, špatná nálada a stres (Výrost, 2009).

Sociálně–kulturní teorie vidí příčinu vzniku násilí v sociální nerovnosti mezi lidmi a rozdílnostmi v postojích k rodinným vztahům (Voňková, Spoustová, 2008).

Z pohledu sociálních faktorů patří k příčinám agrese prostředí, ve kterém jedinec žije, a celkový způsob chování lidí, jež jej obklopují. Agresi podmiňují preferované vzorce chování a získané zvyky. V posledních letech se lze setkat s pojmem mediální násilí, jenž označuje potvrzený vliv médií na výskyt agrese. Zahrnuje jednak násilí prezentované v televizi, ale také dostupné prostřednictvím počítačových her a internetu (Výrost, 2009).

Feministické teorie vysvětlují násilí na ženách jakožto důsledek vývoje společnosti. Žena byla tradičně muži podřízena a ten měl právo ji kontrolovat, kde se zrovna nachází, s kým se stýká nebo co může žena obecně dělat. Tato teorie říká, že násilí v partnerství existuje nikoliv kvůli agresi, ale kvůli uplatnění moci muže nad ženou (Voňková, Spoustová, 2008). „*Ideoložky raného feminismu prohlašovaly, že ženy mají nevalné společenské postavení proto, že trpí naučeným komplexem bezmocnosti a muži se k nim chovají přezíravě proto, že mají naučený pohlavní šovinismus*“ (Matoušek, 2003, s. 15).

2 Druhy násilného chování

Vedle fyzického násilí, které je i díky osvětě minulých let ve středu zájmu nejen odborníků, ale i veřejnosti, jsou zde i jiné **druhy násilného chování**, které ovšem nejsou tak snadno rozpoznatelné a viditelné. Nicméně zrovna tyto skrytější podoby často představují nebezpečnější druhy násilného chování. Jsou to rány, které nejsou vidět, ale zanechávají šrámy hlubší a trvalejší, než na první pohled viditelná modřina. V další části textu budou představeny základní druhy násilného chování.

„Nejčastěji se v případě domácího násilí jedná o chování partnera, který spojuje fyzické napadení a sexuální násilí s opakovaným ponižováním, pronásledováním, zasahováním do osobního majetku a jeho ničením“ (Daligand, 2014, s. 10).

Fyzické násilí

Fyzické násilí je nejzjevnější a nejhrubší forma násilí. Jeho cílem je ublížit, zastrašit, přivodit bolest, zranit a způsobit fyzické utrpení. Dalšími způsoby, které nemusí být tolik viditelné, leč pro oběť jsou velmi stresující a nepříjemné, může být bezohledná jízda v autě, zanechání ženy na nebezpečném místě, opuštění v nesnadné situaci, zákaz vyhledání lékařské pomoci, odpírání jídla nebo spánku aj. (Ševčík, Špatenková, 2011).

Cimrmannová a kol.(2013) upozorňuje, že o fyzické násilí se jedná v případech, kdy dochází ke zranění, fyzickému poškození a v krajních případech až ke smrti. Do jisté míry se pojí i s násilím psychickým.

K pojetí násilí Ševčíka a Špatenkové ve smyslu úmyslného týrání se přiklání také Gjuričová, Kocourková a Koutek (2000). Definují jej jako úmyslné tělesné ublížení, nezabránění ublížení či utrpení. Řadí sem také úmyslné otrávení, udušení či ignorování akutního stavu.

Psychické násilí

Z hlediska psychického zdraví oběti je tato forma agrese vůbec nejzákeřnější. Nezůstávají po něm žádné stopy, modřiny, podlitiny. Je velmi obtížné dokázat tento druh násilí pachateli. O co těžší je dokazování, o to těžší je stav oběti. Znamená pro oběť velké nebezpečí ve sféře psychické pohody. Ztrácí tímto nátlakem sebevědomí, sebeúctu a sebedůvěru. Psychické násilí

má více podob: neverbální – například záměrné ničení oblíbených věcí, a verbální, které se projevuje slovními urážkami, výčitkami, výhrůzkami, osočováním, podezíráním (Ševčík, Špatenková, 2011).

Psychické násilí má velmi negativní vliv na oběť. Může mít formu verbálních útoků na sebevědomí jedince, opakovaného ponižování nebo i zavrhování, izolace, omezování, záměrného navozování pocitu strachu oběti (Gjuričová, Kocourková a Koutek, 2000).

Tato forma ubližování oběti je často první metou před tím, než začne násilník používat násilí fyzické nebo sexuální.

Sexuální násilí

Sexuální násilí se nejčastěji vyskytuje mezi partnery. Můžeme jej definovat jakožto nedobrovolný sexuální kontakt jakéhokoliv druhu a také jako jakoukoliv situaci, kdy se jedinec musí podílet na nežádoucích, nebezpečných nebo ponižujících sexuálních aktivitách. Forma tohoto násilí nemusí znamenat, že chce agresor uspokojit svůj sexuální pud, nýbrž je to účinný nástroj, jak ponížit a pokořit druhou osobu (Ševčík, Špatenková, 2011).

O tomto druhu násilí je možné mluvit v případě, kdy je sex ze strany agresora násilný a vynucený a oběť je k sexuálnímu styku donucena, popřípadě je u něho zraňována. Příkladem méně násilné formy sexuálního týrání může být nucení ke sledování pornofilmů při styku, nucení k praktikám, jež jsou jedinci nepříjemné. Příkladem těžkých sexuálních zločinů je znásilňování nebo zraňování při styku (Buskotte, 2008).

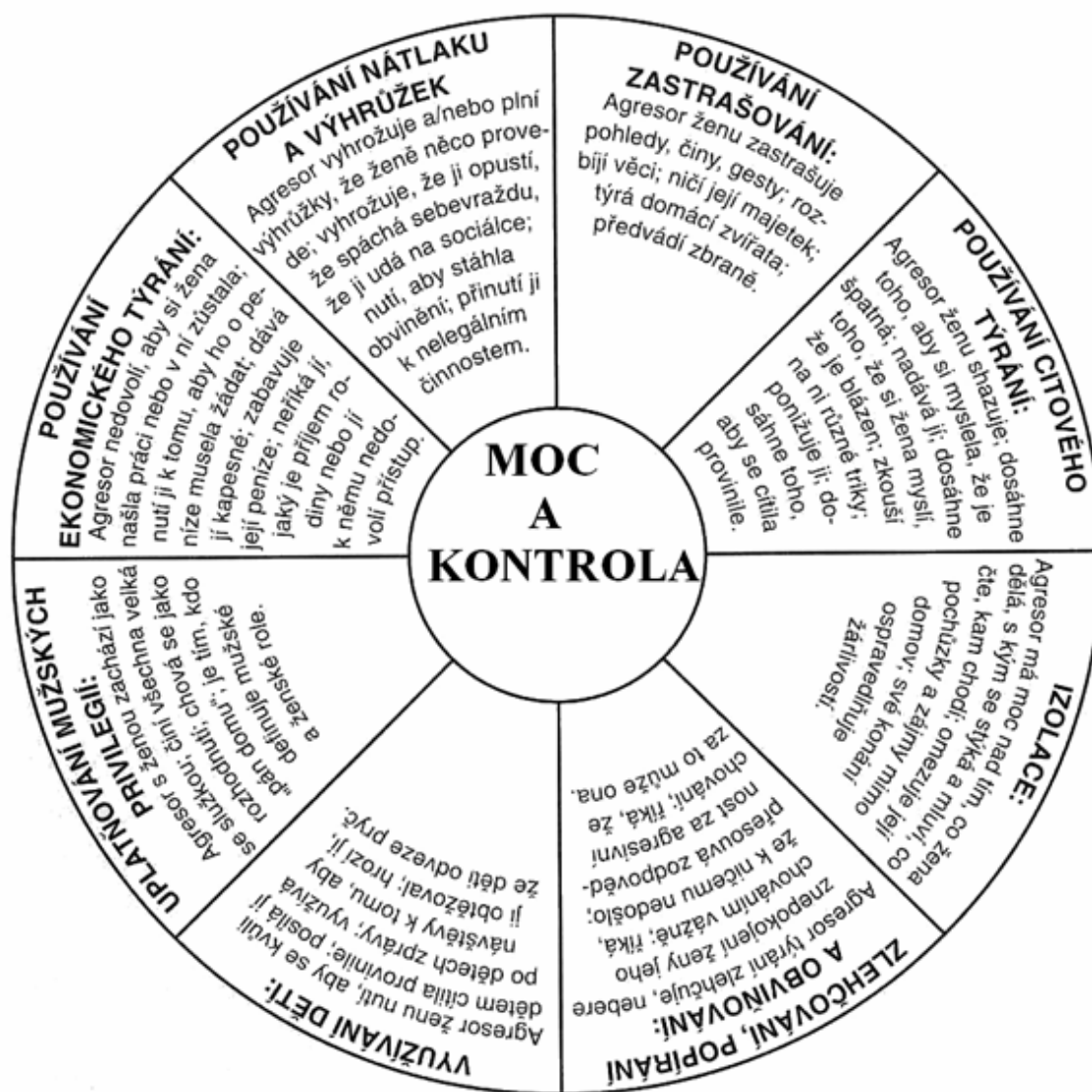
Ekonomické a sociální násilí

Jak již z názvu vyplývá, ekonomické násilí je postaveno na omezení přístupu k penězům, neposkytnutí financí na základní potřeby pro ženu ani pro děti, absolutní kontrole nad příjmy a výdaji, zatajování finanční situace. Sociální násilí se vyznačuje zákazy kontaktu s jinými osobami, ať už v rámci rodiny či jiného sociálního okruhu. Tato forma je často spojena s úplnou izolací oběti a její závislostí na agresorovi. Výjimkou není zamykání ženy v domě a její narůstající stud a strach z této situace. Oběti může být vyloženě zakazováno chodit do práce. Násilník tak docílí maximální závislosti ženy na něm (Ševčík, Špatenková, 2011).

„Různé formy násilí na sebe nezdědky navazují a kombinují se do té míry, že bychom mohli hovořit o partnerském terorismu“ (Daligand, 2014, s. 13).

Duluthský model

Duluthský model znázorňuje grafické schéma agresivního chování. Ukazuje, jak citové týrání podněcuje a podporuje fyzické a sexuální násilí. Střed kruhu tvoří moc a ovládání, což je cílem a výsledkem násilí a týrání.

Obr. 1. Duluthský model (Conwayová, 2007, s. 15, 16).

3 Formy násilného chování

Při výkladu základních pojmů je podstatné si vysvětlit, jak různě může vypadat násilné chování. Psychologický slovník (Hartl, 1993, s. 118) definuje násilí jako „*uplatňování síly k překonání odporu*“. Uvedené uplatňování síly může doznávat četných podob a forem. V následujícím textu budou představeny nejdůležitější a nejznámější z nich.

Izolace

Conwayová (2007) uvádí, že důvodem izolace ze strany agresora bývá žárlivost. Pokud jeho partnerka nevychází z domu, nemůže mít žádné milostné aféry. Má více času soustředit se pouze na agresora, na jeho zájmy, potřeby a požadavky. Žena se může o muže starat a vytvářet teplo rodinného krbu. Bylo by velmi nežádoucí, kdyby se scházela s kamarádkami a slyšela od nich jiné názory, než které se jí snaží agresor vštěpovat. Oběť je omezena každou minutou, kterou stráví mimo domov. Na ostatní může působit povýšeně, že není ochotna ani s nimi mluvit. Žena je limitována tím, že musí být v určitou hodinu doma, jinak bude agresorem obviněna, že se stýká s jinými muži. Další problém může nastat ve chvíli, kdy chtějí pedagogové ve škole prodiskutovat prospěch jejich dětí. Pokud žena odmítne (aby nerozzlobila svého muže), může vypadat jako matka, která se dostatečně nezajímá o své děti.

Kdyby se žena rozhodla agresora opustit, ocitne se v další komplikované situaci. Nemá kvůli izolaci žádné přátele, nemá možnost úkrytu. Zůstala by na svou situaci sama.

Zastrašování

Někdy může být zastrašování stejně účinné jako násilí samotné. Jedná se o určitá gesta či signály, které vypovídají o tom, co se stane, pokud oběť neudělá přesně to, co po ní agresor požaduje (Conwayová, 2007).

Agresor zastrašovacími technikami připomíná moc, kterou v minulosti proti oběti již použil. V případě zastrašování se může jednat například o záměrné vyvolávání strachu v oběti, užívání hlasitého křiku, užívání výhrůžek a v těžších případech i vyhrůžky sebevraždou nebo vraždou partnerky či dětí (Vargová, Pokorná a Toufarová, 2008).

Popírání a obviňování

Dle Vargové, Pokorné a Toufarové (2008) pachatel partnerského násilí často popírá, že by buď došlo k násilí, nebo jeho míru snižuje. Za své chování obviňuje partnerku a odmítá přebrat jakoukoliv zodpovědnost. Tento stav je zčásti i způsoben tím, že sám agresor je vlastně nešťastný a nespokojený.

Conwayová (2007) upozorňuje, že formy odmítání viny mohou mít různou podobu a sice: bagatelizování, popírání, obviňování, snaha přenést zodpovědnost za své činy na někoho jiného. Tyto taktiky mají na oběť ochromující vliv. Žena se pod tíhou výčitek cítí vinna, má pocit, že je to její chyba. Strachuje se, zda věci opravdu nepřehání a jestli si náhodou nevymýšlí věci, které se nestaly. Tímto pozbývá veškerou naději, že by se problém v jejich vztahu mohl vyřešit, neboť partner svoji vinu popírá.

Využívání dětí

Pro násilníka jsou děti prostředkem, mnohdy již posledním, jak ublížit ženě, pokud se vztah nachází v období rozchodu. Otec dětí navádí proti matce a používá je jakožto prostředníky k předávání vzkazů. Tyto vzkazy mohou mít charakter vyhrožování, zastrašování. Každé setkání dětí s otcem je jeho snahou o tyranizování matky (Vargová, Pokorná a Toufarová, 2008).

Možnou formou využití dětí je snaha o působení na city oběti. Násilník se jí snaží vnutit myšlenku, že je špatná matka, nebo že jejich rozchod (popř. rozvod) bude znamenat největší utrpení pro děti.

Využívání mužských privilegií

Mnoho mužů se stále řídí tradičním rozvržením genderových rolí a cítí se jako jediná samozřejmá hlava rodiny. Úlohou ženy a dětí je pouze to, aby muži vyhověly, aby jej poslouchaly a hlavně, aby muže nikdy neopustily (Vargová, Pokorná a Toufarová, 2008).

„Žena je na svém manželovi závislá a žije svůj život podle jeho rozmarů. Je jí tak odepřeno právo být svou paní, mít svou vlastní osobnost s vlastními názory a přáními. Potlačování samotné lidskosti ženy dokáže být stejně ničující jako fyzické bití“ (Conwayová, 2007, s. 26).

4 Fáze agrese

V každém lidském soužití dochází čas od času k výměně názorů a hádkám. Je nutné se ale naučit rozlišit mezi tím, co je ještě klasická manželská (partnerská) hádka a co už je násilí. Mezi obyčejnou hádkou a násilným chováním může být někdy nejasná, obtížně zřetelná hranice. Stejně jako musíme rozlišit mezi „italskou domácností“ a závažným cyklickým problémem opakujícího se násilí. Domácí násilí se mezi partnery neobjeví ze dne na den. Střílková a Fryšták (2009) vysvětlují, že násilné chování ze strany partnera prochází třemi fázemi.

1. Fáze – napětí a jeho stupňování. Násilník se v této fázi stává čím dál více agresivní, rozčilený, podrážděný, kritizující a v některých případech i žárlivý. Zvyšuje se počet slovních urážek. Oběť se snaží naopak být nejméně nápadná, úslušná, hodná, pečující. Obviňuje se, že za partnerovu podrážděnost může ona. V případě, že oběť již zažila tento cyklus a znovu se objeví v této první fázi, snaží se sama konflikt popohnat a vyprovokovat. Je to pro ni přijatelnější forma, neboť ví, že takhle bude mít celý cyklus rychleji za sebou.
2. Fáze – týrání, exploze. Po vystupňování napětí, přichází fáze exploze. Agresor ztrácí nad sebou kontrolu, úplně propukají jeho projevy fyzického, psychického a jiného týrání oběti. Ženě se většinou nepodaří situaci odhadnout. Neví, kdy přijde „exploze“ a jak dlouho bude tentokrát trvat. Ženy reagují v těchto situacích různě. Některé okamžitě opustí místo konfliktu a hledají útočiště u svých blízkých, rodiny, přátel nebo známých. Jiné ženy mohou utrpět emocionální kolaps, který může trvat několik hodin, ve výjimečných případech i několik dní. Emocionální kolaps se projevuje hlavně tak, že ženy prožívají silné pocity deprivace, jsou nešťastné a zoufalé. Situaci, ve které se ocitly, považují za bezvýchodnou. Tohle vše vede k tomu, že je žena velmi zranitelná a slabá, což jí znemožňuje jakoukoliv reakci. Co se týče časového hlediska, fáze exploze je (oproti první fázi narůstání napětí, která může trvat velmi dlouho) poměrně krátká. Fáze týrání končí uvolněním agrese násilníka (Buskotte, 2008).
3. Fáze – usmiřování. Někdy se tato fáze také nazývá jako fáze lásky nebo líbanky. Násilníkova agrese ustoupila a cítí vinu. Snaží se vše napravit a oběti se omlouvá a slibuje, že už to nikdy neudělá. Oběť je ráda, že je po všem a agresorovi věří, má naději, že se vztah zase spraví (Střílková, Fryšták, 2009).

Stěžejním momentem pro násilí v partnerství bývá první útok. Oběť často ani není schopna určit, kdy přišla ta první chvíle, kdy začal být partner agresivní nebo co bylo zásadním momentem, kdy se v něm agrese probudila. Jedno je ale jisté: fáze napětí, týrání a usmiřování tvoří vzájemně zacyklený kruh, který se neustále opakuje. Ač má oběť ve třetí fázi naději na to, že se vztah spraví, není tomu tak. V agresorovi začne opět vzrůstat napětí, které časem přejde v týrání. Pravidlem bývá, že se zkracuje fáze líbánek, čili usmiřování a prodlužují se fáze napětí a týrání. Jediná změna, která se odehrává v tomto cyklickém násilí, je jeho brutalita. Ta opakováním útoků může neustále stoupat (Střílková, Fryšták, 2009).

Na velmi častou chybu upozorňuje Conwayová (2007). Žena je rozhodnuta opustit partnera po druhé fázi exploze. Je na agresora nazlobena a má mnoho pádných důvodů odejít. Bohužel je v této fázi často ochromena doznívajícími účinky agrese. Než se stačí oběť vzpamatovat, ocitá se ve fázi líbánek a na svůj hněv zapomíná. Jakmile je žena chycena do tohoto začarovaného zacykleného kruhu, je pro ni velmi těžké odejít. Nejlepší doba k odchodu je pro oběť období klidu. Jedině tehdy může odejít s čistou hlavou, aniž by byla znovu chycena do cyklu násilí.

5 Účastníci násilného chování

Tak jako není duhy bez deště, není ani násilí v partnerství bez dvou hlavních účastníků, tvořících kostru celé události. Jedná se o násilníka neboli agresora a oběť. V rámci této kapitoly tedy bude věnována pozornost vymezení základních rozdílů mezi nimi.

1.3 Charakteristika násilníka

Násilník, pachatel, agresor, viník. Tato osoba je zodpovědná za újmu, kterou způsobí své oběti. Spouštěčem agresivního jednání může být cokoliv.

Agresor je „osoba, která se „mstí“ za utrpěnou porážku nebo za omezování tím, že potlačuje druhé, snaží se je ovládat, poškozovat (agrese se může přesunout i na věci – ničivý vztek, sabotáž)“ (Nakonečný, 1995, s. 141).

Vysoký podíl násilníků má již zkušenost s agresí ze svého mládí. Vyrůstli v domácnostech, kde nebylo o násilí nouze. Pravděpodobně mohli být oběťmi násilí oni sami nebo byli jeho svědky. Násilník nepřipouští, že by měl být za své činy zodpovědný. A to platí obzvláště v případě, kdy agresor nevěří, že by jeho jednání mělo negativní následky. Nedokáže si uvědomit, že chyba je v něm a snaží se vinu házet na ostatní. Své chování přisuzuje tomu, že byl k agresi vyprovokován (Ševčík, Špatenková, 2011).

Jelikož každý člověk je jedinečná a neopakovatelná osobnost, nelze jasně vymezit násilníka jakožto jedince, který splňuje tyto dané vlastnosti a je ovlivněn pouze jednou alternativou vzniku jeho agresivního chování. V životě agresora existují důvody, proč jedná zrovna tímto způsobem. Pro lepší a konkrétnější pochopení charakteristiky násilníka lze říci, že se jedná o souhrn vlastností a jevů, které jsou pro řadu agresorů společné. Jsou jimi například nízká sebeúcta, nedostatečná kontrola, extrémní žárlivost, reakce na stres, zneužívání sexu, víra v tradiční patriarchální rodinu, víra v mužskou nadřazenost, negativní příklad otce v dětství i dědičnost a výchova (Voňková, Spoustová, 2008).

„Většina mužů (80%) není násilná, 12% tvoří občasní zneuživatelé a pouze 8% mužů spadá do kategorie chronických domácích násilníků“ (Čírtková, 2008, s. 41).

„Násilí má původ takéž v násilí“ (Buskotte, 2008, s. 69). Jak zní jedno pořekadlo týkající se šikan – kdo byl jednou šikanován, bude později šikanovat také. To samé platí o násilí, kdo byl jednou týrán, bude s určitou pravděpodobností týrat v budoucnu také. Tato pravděpodobnost není bezpodmínečná, nicméně je zaznamenán častý výskyt těchto případů. Celých 20-25% chlapců, kteří zažili násilí doma, byli následně agresivní vůči spolužákům a kamarádům. Naopak výskyt tohoto násilí byl u chlapců, kteří násilí doma nezažili, pouze 7 až 8%. Mnohými studiemi

bylo prokázáno, že dítě, které je buď samo bito, nebo vidí násilí doma, konané například na jiných členech rodiny, se samo stává také agresivní. Tento jev je způsoben rychlým naučením se a přizpůsobením se agresivnímu chování. Bandura (in Buskotte, 2008) vysvětluje, že když dítě vidí, že násilí funguje a že člověk díky němu dosáhne toho, co chce, přejme tuto zkušenost a samo ji poté zkouší aplikovat. Nesporným problémem je také fakt, že si dítě, jehož otec bije matku, vštípí tento špatný model postavení muže a ženy. V dítěti jsou tímto posunuty hodnoty a naprosto převrácena teorie dobra a zla. Z psychologického i sociologického pohledu je zde také problém s identifikací dívky a chlapce. Chlapec se v tomto případě zhlédne v otci a dívka se vcítí do matky. U hochů je tedy velká pravděpodobnost, že budou mít v dospělosti sklony k agresivitě a dívky mohou naopak v budoucnosti čelit problematickým partnerům. S nejvyšší pravděpodobností si vyberou násilného muže a budou oběťmi násilí po celé roky (Buskotte, 2008).

2.2. Charakteristika obětí

Dle Střílkové a Fryštáka (2009) neexistuje typická oběť domácího násilí. Obětí se může stát kdokoli bez ohledu na věk, vzdělání, povolání, pracovní úspěchy, etnickou příslušnost.

Existují určité rizikové faktory, které mohou být příčinou násilného jednání. K nim patří mimo jiné: nerovnost pohlaví, mladší věk, chudoba, odluka, kriminální kariéra, etnická otázka, nezaměstnanost, drogy, nesezdané soužití, základní vzdělání či násilné vztahy v původních rodinách. Bylo by velmi jednoduché a bagatelizující určit skupinu lidí, která má předpoklady pro to, aby se stala obětí domácího násilí. Bohužel není tak jednoduché říci, kdo má sklony k podrobení se násilníkovi a ještě těžší je rozpoznat, kdo se již obětí stal (Voňková, Spoustová, 2008).

„Každý má právo na život. Lidský život je hoden ochrany již před narozením“ (Listina základních práv a svobod, čl.6/1, zákon č. 2/1993). *„Nikdo nesmí být mučen ani podroben krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu“* (Listina základních práv a svobod, čl.7/2, zákon č. 2/1993). Každý člověk má tedy právo na důstojný život bez násilí a zlého zacházení. Hranice mezi tím, co je ještě v pořádku a co už není, je však velice tenká. Člověk si obvykle nepřipouští, že zrovna on by se mohl stát obětí. Už to samotné slovo oběť může navozovat určitý pocit slabosti a bezmoci. Když jedinec vstupuje do vztahu, tak neočekává, že bude mít dané soužití násilný charakter. Začíná nový život s novým partnerem,

plný naděje a důvěry. Když se ovšem objeví útoky a týrání, začne si klást otázky: Kde se stala chyba? Proč mě začal bít (Conwayová, 2007, s. 45)?

„Obětí se rozumí fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil“ (§ 2 odst. 2 zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů). Z tohoto znění zákona vyplývá, že obětí je člověk, kterému bylo fyzicky nebo majetkově ublíženo. Předpokladem pro vznik pozice oběti je tedy podle zákona fyzické násilí. Z psychologického hlediska je představa oběti rozšířena o jedince, kteří jsou vystaveni i jiným typům násilí. Patří sem násilí psychické, sexuální či ekonomické (o této problematice bude pojednávat další část textu).

Pojem týrání charakterizuje Hartl (1993, s. 218) jako *„zlé fyzické i psychické nakládání s jinou osobou“*. Není pochyb, že v násilných vztazích není o týrání nouze.

U týrané ženy dochází ke změně jejího chápání světa. Její pohled na okolí i na její situaci se mění. V mezilidských interakcích vystupuje jinak, než doposud. Způsobem života, jemuž je vystavena se cítí oslabena jak psychicky, tak i fyzicky. Kvůli podmínkám, ve kterých žije, u ní probíhají změny, z nichž mohou vzejít následné potíže: syndrom týrané ženy, posttraumatická stresová porucha, stockholmský syndrom (Voňková, Spoustová, 2008).

Vargová, Pokorná a Toufarová (2008) osvětlují charakteristiku oběti následujícími poznatky. Nebyly zjištěny žádné psychologické rysy, které by jednoznačně determinovaly ženu, která je předurčena být obětí. Spíše se předpokládá, že se jedná o ženy přizpůsobivé a podřízené, které si již v dětství nevytvořily dostatečně silné obranné mechanismy. A to převážně v rodinách, kde docházelo k násilí na matce oběti. Tato okolnost je nazývána **náchylnost k násilí**. Tato náchylnost může zasahovat do vůle ženy osvobodit se od násilného partnera. Přestože žena ví, že ji agresor může zabít, neustále se jej snaží obhajovat tím, že ona partnera změní a že se situace zlepší. Tyto myšlenky pomáhají ženě přežívat násilné situace. Mnoho výzkumů zjistilo, že se z mechanismů, kterými se žena vyrovnává s násilím, může stát ženin životní styl. Ten jí ale ubližuje daleko více a to tím, že ji nutí zůstat v násilném vztahu. Tyto formy obranného mechanismu a další psychologické příčiny týrání tvoří tzv. syndrom týrané ženy.

Syndrom týrané ženy

Termín „syndrom týrané ženy“ byl poprvé vytvořen a použit psychologkou Lenore Walkerovou. Přesně jej definovala jako *„ztrátu víry ve vlastní schopnosti odhadnout účinnost svých pokusů o zajištění vlastní bezpečnosti“* (Čírtková, 2008, s. 26). Tento termín vznikl, aby mohl pojmut a pojmenovat specifické charakteristiky, symptomy a vzorce chování, jež se rozvinou v důsledku násilného chování ze strany partnera. Tento stav vede postupně ke snížené schopnosti oběti reagovat na násilí.

Typickým projevem může být pocit bezmoci, dezorientace, citová frustrace, snížené sebevědomí anebo i sebeobviňování. K dalším projevům můžeme zařadit poruchy spánku, deprese, sebevražedné sklony, omlouvání násilí, strach. Patří sem i psychosomatické problémy jako znovuprožívání traumatu, naučená bezmocnost, stažení se od okolí, poruchy příjmu potravy, žaludeční vředy, migrény, urologické potíže, nechut' k jídlu a další (Voňková, Spoustová, 2008).

Tyto projevy jsou následkem zkušenosti s opakovanými násilnými útoky a to hlavně rozporuplného a stále se měnícího chování násilníka a na druhou stranu nemožnosti oběti přímo zasáhnout do svého budoucího života. V důsledku prvotního zkoumání násilí na ženách byl tento pojem označen jako syndrom týrané ženy. Později se ovšem v literatuře, s ohledem na možnost týrání mužů, dětí i seniorů, začal vyskytovat pojem „syndrom týrané osoby“ nebo „syndrom týraného partnera“. (Čírtková, 2008)

Některými autory bývá syndrom týrané ženy zařazován pod kategorii posttraumatické stresové poruchy.

Posttraumatická stresová porucha (PTSP)

Jedná se o poruchu vedenou v MKN-10 zařazenou do skupiny F43.1. Základem pro rozvinutí posttraumatické stresové poruchy je prožití emočně náročného, stresujícího zážitku, který zanechá hluboké rozrušení. V případě týraných žen se jedná o období po agresi násilníka (Voňková, Spoustová, 2008).

„Termínem „posttraumatická stresová porucha“ se označuje soubor různých poruch chování a prožívání, včetně somatických reakcí (poruchy spánku, potivost, třes, nevolnost apod.), které vznikají jako důsledek extrémního stresového prožitku přesahujícího běžnou lidskou

zkušenost. Záludnost posttraumatické stresové poruchy spočívá v tom, že rozmanité příznaky mohou propuknout až po delším časovém úseku od prožité krize. Posttraumatická porucha se u obětí trestných činů může projevit: okamžitě po odeznění akutní reakce, plynule na ni navazuje; jako zpožděná (odložená) či protahovaná odezva na otřesný zážitek, poté co byla oběť zdánlivě bez příznaků“ (Čírtková, Vitoušová a kolektiv, 2007, s. 31).

Tuto poruchu lze rozdělit do skupin, podle původu jejího působení a to podle toho, zda byla úmyslně způsobena člověkem nebo neúmyslně způsobena člověkem či byla způsobena přírodní katastrofou. Bohužel nejčastěji je oběť nejvíce zasažena úmyslným působením člověka – např. týráním ze strany partnera, neboť to je nejvíce spojeno s pocity studu a méněcennosti (Vargová, Pokorná a Toufarová, 2008).

Posttraumatická stresová porucha je medicínsky uznanou poruchou, která může mít krátkodobý i dlouhodobý charakter. Člověk se získanou a vyvinutou posttraumatickou stresovou poruchou může trpět nedostatkem sebedůvěry, poruchami spánku, depresemi, výkyvy nálad, snahou o vyhnutí se situacím, jež mu stresovou událost připomínají. U některých jedinců se v případě zažívání podobné stresové situace může dostavit úzkost, závratě, návaly hněvu i podrážděnost. Nemalý podíl má na vznik a rozvoj posttraumatické stresové poruchy intenzita a síla působícího prvotního stresoru (Vargová, Pokorná a Toufarová, 2008).

Stockholmský syndrom

Tento jev se poprvé objevil v roce 1973 při bankovní loupeži ve Stockholmu. Přepadení nevyšlo a lupiči zadrželi rukojmí. Tito rukojmí po propuštění považovali svého únosce za ochránce a policisty za nepřátele. Aby se stockholmský syndrom rozvinul, musí být splněny následující podmínky:

- život oběti je v ohrožení,
- oběť je přesvědčena, že ze stávající situace není úniku,
- oběť je izolována od lidí,
- oběť pocítuje přechodnou náklonnost k násilníkovi.

V případě násilného chování v partnerských vztazích dochází k připoutání oběti k násilníkovi. Ta věří, že se může změnit. Stále mu dává šanci. A to z důvodu, že se mezi obětí a pachatelem vytvořila emocionální vazba, která dává oběti důvěru v to, že se situace může zlepšit.

Pouhý náznak přátelskosti či zranitelnosti dává pachateli úplně jiný rozměr v očích obětí, které doufají, že nemůže být přeci tak zlý a přilnou k němu (Voňková, Spoustová, 2008).

„Stockholmský syndrom je tedy emocionální pouto vzájemné závislosti mezi zajatcem a únoscem, které se rozvíjí, pokud někdo záměrně ohrožuje něčí život, ale nezabije ho. Úleva, která pramení z odstranění pohrůžky smrti, vyvolává silný pocit vděčnosti a zároveň strachu, což znemožňuje zajatci projevit negativní emoce. Pozoruhodné však je, že tato vazba přetrvává i v době, kdy už oběť není ohrožena a je mimo dosah násilníka“ (Vargová, Pokorná a Toufarová, 2008, s. 30).

II PRAKTICKÁ ČÁST

6 Cíl výzkumu

Násilí v partnerství se stává stále více diskutovaným tématem a osvobozuje se od pout tabuizace. Je důležité nepodceňovat problémy vztahující se k tomuto fenoménu, který se stal problémem nejen na úrovni rodiny, ale i celé společnosti. Domníváme se, že je nezbytné věnovat obecně vztahům a jejich kvalitě více pozornosti.

Cílem této bakalářské práce je **analyzovat vývoj a projevy násilného chování v partnerských vztazích**. Z tohoto hlavního výzkumného cíle vychází následující dílčí výzkumné cíle:

Dílčí výzkumné cíle:

1. Analyzovat počátky, průběh, gradaci, a formy násilného chování v partnerství.
2. Analyzovat možné příčiny vzniku odevzdaného chování žen v jejich primárních rodinách.
3. Nastínit prognózu dalšího vývoje násilného vztahu, potažmo života oběti.

Výzkumné otázky:

1. Je oběť přesvědčena, že její chování je/bylo příčinou partnerova násilného jednání?
2. Která forma násilného chování v partnerství převládá (psychická, fyzická, emoční, sexuální, ekonomická)?
3. Čím (jakým aktem chování) násilné chování agresora vyvrcholilo?
4. Jaký vztah k sobě měli rodiče oběti?
5. Má oběť v plánu obrátit se pro pomoc na organizaci pro oběti domácího násilí?
6. Jaké jsou důvody toho, že žena zůstane/nezůstane s agresorem?

7 Metoda výzkumu

Jako metodu svého výzkumného šetření jsme zvolili polostrukturovaný rozhovor a případovou studii. Obě tyto metody patří pod záštitu kvalitativního výzkumu.

„Cílem kvalitativního výzkumu je porozumět sociální situaci, o které pak na základě výsledků provedené studie vytváříme teorii. V centru pozornosti kvalitativního výzkumu je člověk v jeho každodennosti. Na rozdíl od kvantitativního výzkumu zkoumá kvalitativní výzkum problematiku intenzivně do hloubky. Kvalitativní výzkum nám přináší podrobné informace o zkoumaném fenoménu, které však nelze generalizovat na populaci“ (Olecká, Ivanová, 2010, s. 62,63).

„Rozhovor představuje zprostředkovaný a vysoce interaktivní proces získávání dat“ (Ferjenčík, 2000, s. 171).

Polostrukturovaný rozhovor je jednou z nejrozšířenějších metod získávání dat. Zahrnuje širokou škálu možností mezi zcela strukturovaným a nestrukturovaným rozhovorem. Obsahuje závazné schéma, které tazatele zavazuje držet se specifických okruhů, ale také mu v případě potřeby dovoluje měnit pořadí otázek (Ježek, Vaculík, Wortner, 2006).

Rozhovor dělíme na několik stádií. Úvod, při kterém proběhne krátké seznámení a fáze přijetí vzniklé situace. Následuje rozvíjení rozhovoru a dostávání se k jádru věci. Nemluvného jedince je třeba povzbuzovat cílenými otázkami, jiného respondenta je naopak lepší nechat mluvit bez přerušování tak, aby dospěl sám k jádru problému. Jakmile tázaný této fáze dosáhne, dochází k rozzuzlení rozhovoru a je možno jej ukončit závěrečným poděkováním s nabídkou možnosti dalšího rozhovoru (Kohoutek, 2010).

Polostrukturovaný rozhovor nám umožnil, abychom se dozvěděli to, co chceme a zároveň poskytl dostatek prostoru respondentkám k tomu, aby se otevřely. V případě nejasností bylo možné doplnit jej otázkou nad rámec rozhovoru a dozvědět se o problému více. U každého rozhovoru byla navozena velmi příjemná přátelská atmosféra, aby nebylo pro respondentky obtížné o tomto soukromém a intimním tématu mluvit.

Případová studie je zaměřena na intenzivní studium jednoho případu. Je to metoda ve skrze kvalitativní. Hluboké ponoření se do případu nám umožňuje plné porozumění dané problematice. Případová studie nám poskytuje hojné možnosti výzkumu, pokud ovšem dodržíme její správný postup. Ten zahrnuje zvolení výzkumných otázek, prozkoumání zvoleného fenoménu, získání správného vzorku s vyhovujícími charakteristikami a to vše je nutné podložit studiem relevantní literatury vztahující se k našemu zkoumanému tématu (Olecká, Ivanová, 2010).

8 Výzkumný soubor

Vzhledem k tomu, že součástí práce není diskuzní část (vzhledem ke kvalitativní povaze získání a zpracování dat), budou v této části stručně přihlíženy i okolnosti sběru dat.

Jelikož se téma násilného chování v partnerských vztazích v posledních letech stále více dostává do podvědomí široké veřejnosti, nebylo těžké najít pět respondentek, které by byly ochotné promluvit o tom, čím si prošly. Některé byly otevřenější a rozhovor trval déle, u jiných bylo vidět, že „to“ chtějí mít už za sebou.

Pro tento výzkum bylo vybráno pět žen, všechny starší čtyřiceti let, z nichž tři žijí na severní Moravě a dvě v širším okolí středních Čech. Ženy byly vybrány příležitostným výběrem. U některých byla použita „metoda sněhové koule“, při které mi jedna respondentka doporučila druhou. Průzkum byl realizován v období listopadu a prosince roku 2014. Data jsem sbírala individuálně¹. S každou z respondentek proběhla jedna schůzka a za použití diktafonu byla získána data k dalšímu zpracování. Schůzky trvaly průměrně hodinu a půl a byly realizovány buď v místě bydliště respondentky, nebo na takzvané „neutrální půdě“ v kavárně.

	Renata²	Ludmila	Kristýna	Šárka	Sára
Věk	68	52	47	69	46
Vzdělání	učiliště	středoškolské	středoškolské	středoškolské	středoškolské
Původ	vesnice	město	město	vesnice	vesnice
Víra	věří ve své	ateista	ateista	křesťanka	věří ve své
Počet dětí	3	3	2	2	3
Zaměstnání	důchodce	vrátná	administrativní pracovnice	důchodce	prodavačka

Tab. 1 Výzkumný soubor

¹ Viz Přílohy – Informovaný souhlas.

² Veškeré osobní a identifikační údaje byly v zájmu zachování anonymity změněny a poupraveny.

9 Presentace výsledků výzkumného šetření

V této části budou prezentovány kazuistiky paní Renaty, Ludmily, Kristýny, Šárky a Sárý. Původní jména byla v zájmu zachování anonymity a etických principů testování změněna. Vzhledem k tomu, že následující část má kvalitativní povahu, stručné odpovědi na výzkumné otázky budou představeny až v závěru této kapitoly.

9. 1 Kazuistika – paní Renata

Paní Renata má 68 let, své vzdělávání zakončila učňovskými zkouškami. Celý život bydlela na vesnici jako prostřední dítě ze čtyř sourozenců. V průběhu života s agresorem se jí narodily tři děti. Nemá vyhraněné vyznání. Její víra se dá popsat jako „víra ve své“. Aktuálně pobírá starobní důchod, dříve pracovala jako dělnice v továrně.

S násilníkem se seznámila přes kamarádku. „*Ona mi ho dohodila, že on je hodnej a že má smůlu na holky. No byla jsem hloupá husa z dědiny.*“

To, že tenkrát byla hloupá, zdůvodňuje tím, že hned neodhalila jeho přetvářku. „*Takové to uhlazené chování, to mě mělo už tenkrát odradit. Zpočátku byl pozorný, úslužný, ale co jsem se dozvěděla až s odstupem let, byla to jen zástěrka. Byla jsem prostě blbá.*“

Zpočátku vůbec nepoznala, že by měl mít nějaké sklony k násilí. První se objevily už před svatbou. „*Mě to fakt nedocvaklo, že to tak bude pořád. Řeknu Ti perličku, my jsme jeli vlakem, já břicho pod nosem a já nevím, k jakému rozhovoru došlo, a on mi v tom vlaku vypálil.*“

Přesto, že ji tato situace měla varovat, rozhodla se za násilníka provdat a pak jen sledovala, jak se jeho agrese prohlubuje. „*Vše se měnilo k horšímu, protože zkrátka já už jsem se potom začala stavět na zadní a čím víc jsem se bránila, tím to bylo horší. On, když už měl tu babu... V životě se může stát ledacos, ale přijdu dom a držím hubu. On přišel domů a dělal ze sebe někoho nám nadřazeného.*“

To, že ji partner podvádí, věděla. K tomu se ale také změnila forma jeho útoků na ni. „*Byly psychické i fyzické. Vydíral mě, že jsem mu musela dát peníze. Když šel dělat sobotní nákupy, musela jsem udělat seznam a on mi ho půlku škrtl. Potřebovala jsem udělat polívku pro děti a on mi to nedovolil.*“

Své jednání násilník Renatě nikdy nezdůvodnil. „*On, co mi řekl, bylo nalajnované a neexistovalo, abych já si dovolila víc dýchat. Všechno muselo být podle něho. Chod našeho žití a žití dětí odpovídalo jen jeho představám, né že já můžu mít taky nějakou představu.*“

Renata chtěla zjistit důvod jeho chování. Nenašla však nic, co by jeho agresi spouštělo. „*Já si nevzpomínám, že by něco takového bylo. On měl sto kilo a myslel si, že je geroj.*“

Renatina snaha si s partnerem promluvit byla marná. „*On se se mnou ani nebavil. Já jsem mu kolikrát řekla, ať si promluvíme, jako muž a žena, že nevím, proč by mezi námi mělo být neustále takové konfliktní jednání. On mi řekl, že na blbé otázky neodpovídá a že se se mnou bavit nebude.*“

Nikomu o své situaci neřekla, jako první si problémů všimly „ženské v práci“. S těmi poté udržovala kontakt. Psychicky ji podpořily. Jedna z nich se stala její dobrou kamarádkou a vždy jí říkala, ať násilníka opustí.

Jeho reakce na to, že o jeho chování někdo ví, nebyla téměř žádná. „*On si jen myslel, že o tom někdo ví. Ta komunikace mezi námi už byla nulová.*“

Byl Vám nevěrný? „*Hodněkrát. Jednou jsem řekla kamarádce, která mi na něj donesla, že mě podvádí, ať mi radši řekne, s kým on za mými zády nespí, že to bude kratší seznam.*“

K dispozici své peníze paní Renata neměla. „*Bral mi je. Když jsem mu je přestala dávat, tak mi začal nadávat. A když jsem dostala peníze od jeho bratra – tenkrát to byly marky, a to ten můj bývalý dostal od bratra taky svoji část, chtěl po mně i ten můj příděl. No nedala jsem mu to. On chtěl disponovat se všemi penězi, které byly doma. Kdyby mohl, tak mi utáhne i kyslík, aby ho měl víc pro sebe.*“

Několikrát se násilník snažil omezit Renatu v pohybu a kontaktu s jinými osobami, ale ona si z toho nic nedělala, protože „*on si taky lítal, kde chtěl a jak chtěl.*“

S rodiči měla v dětství vynikající vztah. „*I když náš tatka si rád cvaknul. Na děckách si nevylíval zlost, spíš na mamce. Občas ji zbil.*“

V průběhu života s násilníkem se vztah s rodiči nezměnil. Její maminka ji podporovala. „*Mamka to určitě tušila, ale ona mi nikdy nic neřekla, akorát když jsem se měla vdávat, tak mi řekla, že klidně já i s děckem můžu přijít kdykoliv k nim domů.*“

V dětství byla Renata vedena k cenným hodnotám. Hlavním původcem tohoto vedení byla maminka. „*To spíš mamka tohle řídila. Chtěla, abych se ke všem lidem chovala pěkně a taky abych byla pracovitá, abych měla peníze na to si zařídit domácnost a postarat se o děti.*“ Trávila s rodiči co nejvíce času. „*Byla jsem s nimi, kdykoliv jsem mohla, ani na intru jsem to kolikrát nemohla vydržet a utekla jsem domů. Táhlo mě to domů.*“

Paní Renatě ze strany rodičů nic nechybělo. „*Tatka mě zbil asi třikrát za život – ale to jako každé děcko. Tatka, když se napil, tak občas chtěl dělat pořádky. Ale já si pamatuju, že jako děcka jsme ho zbožňovaly.*“

Poté Renata vzpomíná, jaké měl dětství její partner: „Nevím nic moc, ale jeho tata byl evangelický farář, a zodpovědnost rodiny ležela jenom na jeho mamince. Taťka viděl jenom to svoje duchovno, ke mně se choval vždycky jenom pěkně.“

Násilník netrávil v dětství moc času s rodiči. „On od 14 let byl tady (severní Morava) a oni procestovali celou republiku (Rousínov, Plzeň, Nepomuk), on už pak byl tady, takže on s nimi moc toho nestrávil.“

Nebylo nic očividného, co by z vyprávění mělo agresorovi v dětství chybět. „Choval se, jak se choval, ale proč takoví nebyli i jeho sourozenci? Jen on je jediný takový. Jeho sestra si vzala hodně z jeho maminky, a v dospělosti se vdala za takového...on ji taky bil. Já si myslím, že on jediný z těch děcek je takový hajzl.“

Renata popisuje vztah mezi rodiči násilníka: „Já si myslím, že tam nebylo ani psychické ani fyzické násilí. Stoprocentně ne. Navíc byli věřící.“

Nic nenapovídá tomu, že by partnerovo chování souviselo se špatným vzorem v jeho primární rodině. „Ne, já si myslím, že ne. On je opravdu jiný, než ostatní z jeho rodiny, takový hrubý a falešný. Jednou mi jeho maminka řekla, že tatínek od jeho maminky, čili jeho dědeček byl přesně takový hrubián. Ta povaha asi přeskočila generaci.“

Renata se neobrátila na organizaci pro pomoc obětem domácího násilí. „Ne, ani nevím, jestli nějaké byly, neinformovala jsem se. Považovala jsem to za něco, za co bych se měl stydět. Tenkrát to bylo nějak... I kdybys šla někam, tak by se na Tebe určitě dívali jako na blbca. On mě jednou zmlátil a já jsem šla k doktorovi a ten doktor to dal policajtům. U těch policajtů jsem potkala policajta, kterého jsme znali oba, a on se mi to snažil vymluvit, že to nebudeme dávat na žádnou komisi. No a dál to prostě neprošlo. Já si totiž myslím a z doslechu to možná i vím, že i ten policajt svoji ženu, i když teda ona chlastala, tak ji bil.“

A Renatin výhled do budoucna? „Když mi bylo 43 let, tak jsme se rozvedli a od té doby je můj život šťastný a i ten výhled je krásný.“

9.2 Kazuistika – paní Ludmila

Paní Ludmila se narodila jako první dítě počaté omylem na diskotéce. Její rodiče byli velmi mladí, matka byla pár měsíců po škole a otec sloužil v té době na vojně. Narodila se ve středních Čechách, ale otec pocházel ze severní Moravy, kam měl také v úmyslu se časem vrátit. Velmi rychle se vzali. Po narození mladšího bratra se rozvedli a otec se vrátil na Moravu. Po pár měsících si vyžádal návštěvu tehdy malé paní Ludmily, kterou už nikdy její matce nevrátil. Dnes

je paní Ludmila 52 let, má středoškolské chemické vzdělání. Vychovala 3 děti. Bydlí ve městě a pracuje jako strážná služba u jedné z továren ve městě.

S budoucím partnerem se kdysi seznámila v práci. Dlouho si na něj myslela a často jej pozorovala. On její zájem pochopil a velmi brzy na to spolu začali chodit.

Jako první ji na něm zaujal vzhled. *„Po tom, co jsme se poznali, mi přišlo, že bude hodný, protože byl povahou tichý.“*

Zpočátku vypadalo vše jako úplná romance. *„Vůči své mamince a babičce byl velmi hodný, vzali jsme se velmi brzy – 14 dní po známosti – zpočátku vypadal jako ideál, ale brzy po svatbě se začaly ukazovat jeho nehezké stránky. Neustále mě peskoval, stále jsem podle něj dělala něco špatně. Byla jsem ale tak ráda, že mám manžela a že nejsem konečně sama, proto jsem si to všechno nechala líbit jak od něj, tak od tchýně.“*

Ludmila pochopila, že s velmi brzkou svatbou neudělala nejlepší rozhodnutí. Kdyby tolik nespěchali, nejspíš by si jeho sklonů k násilí všimla. *„Začaly se objevovat velice brzy po svatbě, jakoukoliv sebemenší věc, která se mu nelíbila, trestal fackou a slovními urážkami. Kdybych to věděla, nikdy bych si ho nevzala.“*

Sotva se zabydleli a Ludmila si myslela, že dosáhla štěstí tím, že se odpoutala od agresivních rodičů, zjistila, že má doma velmi podobného člověka, jako byl její otec. *„Je to člověk, ze kterého jsem postupem času měla opravdu velký strach a to zvláště, když se rozzlobil. V tu chvíli mu začaly cukat svaly ve tváři a vždy musel být jakýkoliv problém fyzicky potrestán. Zdůrazňuji slovo MUSEL. Musela jsem poslouchat na slovo. Jako člověk byl despotický, panovačný, urážlivý, bezcitný.“*

Paní Ludmila se neměla kam vrátit ani kam jít. V průběhu manželství se narodily tři děti krátce po sobě. Postupem času začal násilník stupňovat míru své agrese. *„K fyzickým útokům přibýlo i citové vydírání a týrání. Bylo mi řečeno, že si nezasloužím obejmout. Vydírání rozvodem a tím, že si děti nechá a já je neuvidím. To, že jsem byla na mateřské, způsobilo, že jsme neměli tolik peněz a zase jsem za to byla vina já, že jsem chtěla děti. Donutil mě s tchýní, abych po prvním dítěti šla na potrat. Když jsem čekala další dítě, vybíjel si zlost na něm, když bylo ještě v bříšku, jak slovně, tak i fyzicky.“*

Své jednání odůvodňoval slovy: *„Že jsem hloupá a že si HO vůbec nezasloužím.“*

Často přemýšlela, jak předejít jeho útokům. Snažila se minimalizovat spouštěče jeho agrese. *„Pokoušela jsem se předcházet takovým situacím, kterými jsem ho podle něj štvála. Většinou to byl jeho dojem, že není středem pozornosti. Stačilo, aby mě před ním někdo pochválil a on začal blbnout.“*

Toto její snažení ale nepřinášelo výsledky. „Po každém výprasku jsem věděla, že je to moje chyba. Říkal, že kdybych nebyla tak blbá, tak bych ho neprovokovala.“

Děti trochu odrostly a paní Ludmila se vrátila do práce do laboratoře. O svých problémech nemluvila. Působila na kolegyně spíše zakřiknutě. „Kdyby bylo na mně, tak bych to nikdy nikomu neřekla, protože jsem se za to strašně styděla. Poznala to na mě až moje starší kolegyně v práci, když se mi nepodařilo zakrýt nějakou tu modřinku. Nechtěla už dál věřit mým lžím a výmluvám a uhodila na mě natvrdo. Já jsem se v tu chvíli rozbřečela a bylo to jasné. Pak už se z ní stala taková moje důvěrnice.“

Důvěrný vztah s kolegyní udržovala nadále a to jí velmi pomáhalo. „Jediný, kdo to ví je moje starší kolegyně a její dcera. Nikdo jiný o tom doufám neví a ani nechci, aby o tom věděl. Stydím se za to, není to nic k chlubení.“

Násilník o tomto vztahu mezi Ludmilou a její kolegyní nevěděl. Ludmila to před ním skálopevně tajila. „Pokud by se to dověděl, tak by mě snad zabil.“

Paní Ludmila si není jistá, zda jí byl partner během společného života nevěrný. „Nevím, jak to bylo od začátku, ale jsem si jistá, že před rozvodem nějaké pletky měl.“

To, že se snažil násilník paní Ludmilu izolovat, bylo také zřejmé z jeho přístupu k financím. „Peníze se dávaly na hromádku a jediný, kdo s nimi mohl disponovat, byl manžel – od něj jsem dostávala přídělky a vždy jsem musela říct, na co je použiju.“

„Vždy musel vědět, kde a s kým zrovna jsem, co dělám a kdy se vrátím. Prostě musí mít kontrolu. A já už jsem věděla, že pro mé dobro je lepší, vrátit se ve smluvenou dobu.“

Jak již bylo zmíněno, paní Ludmila neměla se svými rodiči dobrý vztah. „Vztahy jsme měli hrozné, mí rodiče byli rozvedení a otec mě v mých třech letech nevrátil z vánoční návštěvy zpět k mé mámě. Vyrůstala jsem s macechou, jeho druhou manželkou, která mě v tom vztahu pouze trpěla. Neměla ráda děti a proto už spolu žádné společné děti ani neměli. Protože jsem byla otcovo dítě, pouze mě v té domácnosti trpěla. Dodnes na ni nedokážu najít pěkné slovo. Udělali mi oba z dětství peklo. Velmi nerada na to období vzpomínám a ani o tom nechci mluvit.“ (mračí se, po delší pauze ale přesto pokračuje) „Po střední škole jsem se hned, jak to bylo možné, odstěhovala na závodní ubytovnu a přerušili jsme spolu veškeré styky. Úleva byla nejspíš oboustranná.“ A jak je to dnes? „Otec už nežije a s macechou se nestýkáme.“

Snažili jsme se dozvědět, jak mohou takoví lidé vychovat dítě a jaké hodnoty si tedy z rodiny odnáší. „Učili mě milovat peníze. Tam šlo vždycky o peníze a hlavně o mínění okolí. Vždycky mi říkali: Co si o Tobě bude myslet paní Sobotková (sousedka)?“ (převrací oči v sloup)

Paní Ludmila se celé dětství zavírala v pokoji a snažila se trávit s otcem a macechou co nejméně času. Ráda si četla knížky, protože jejich prostřednictvím dokázala uniknout do jiného

světa. Přesto sama cítila, že jí toho hodně ze strany dospělých chybí. „*Postrádala jsem všechno, co se týká vztahů, náklonosti, citů. Cokoliv se týká pozitivních emocí.*“

Podle paní Ludmily udělali její rodiče velkou chybu ve výchově. „*Vylévali si na mě zlost, a proto jsem se já později snažila děti před manželem chránit.*“

Paní Ludmila už o svých rodičích nechce nic slyšet. „*Věčně se hádali o peníze, o dominanci nad sebou a zase o peníze. Dnes už otec nežije, a i kdyby žil, tak by mi to bylo jedno. Ať se tam klidně pozabíjí.*“

V rodině násilníka to fungovalo trochu jinak. „*Moc toho nevím, ale určitě na něho byla tichýně přísná a vyrůstal v tvrdých pravidlech. Z dnešního pohledu to vidím tak, že byl vedený k tomu, aby nedával najevo city. Byl vychován k tichosti a uzavřenosti. Teda podle mě.*“

Je zajímavé, že i když byl partner vychováván v takových pravidlech, nebyl mu dáván dobrý příklad. „*Když manžel dokončil školu, tak se jeho rodiče rozvedli. Je veřejným tajemstvím, že jeho otec měl spoustu milenek.*“

Paní Ludmila nikdy neměla v úmyslu kontaktovat organizaci pro pomoc obětem domácího násilí. „*Neobrátila, protože za mě to ještě nebylo, a i kdybych mohla, tak bych se nikam neobrátila, protože jsem se za to strašně styděla. A navíc, kdyby na to manžel přišel...*“ (krčí rameny a kroutí hlavou).

Paní Ludmila vydržela žít s manželem 24 let. Jak sama řekla: „*Někdy bylo horší období, jindy mi dal i půl roku pokoj.*“ Poté se manžel začal chovat divně a ve velmi krátké době, asi v průběhu třech měsíců, paní Ludmilu opustil kvůli jiné ženě. Rozvod proběhl rychle a tiše. Paní Ludmila byla vlastně ráda a těšila se na klidný život. „*Děti jsou odrostlé a samostatné, mají svůj život, jsou spokojené. Já, od té doby, co se manžel se mnou rozvedl kvůli jiné, si začínám život užívat a sama sobě se divím, že jsem byla tak slepá a zůstávala s ním. Prostě jsem neměla sílu ho opustit a jsem hrozně ráda, že on to vyřešil za mě.*“

9.3 Kazuistika – paní Kristýna

Paní Kristýna se narodila na severní Moravě v roce 1968. Má středoškolské vzdělání s maturitou. V roce 1987 se vdala a v červnu roku 1988 se jí narodil syn. Dcera následovala 4 roky na to. V současné době bydlí v Říčanech u Prahy v bytě 2+1. Po rozvodu manželovi zůstal dům i firma. Je v současné době zaměstnána jako administrativní pracovnice v soukromé firmě. „*S manželem jsem se seznámila v 18 letech. Seznámili nás společní kamarádi. Zpočátku mě velmi zaujal, byl pohledný, vtipný a příjemný společník.*“

Přesto se už i na začátku objevily nehezké vlastnosti. „*Byl pozorný, starostlivý, pracovitý, občas vzteklý a trochu žárlivý.*“

Nějakou dobu žili spolu u rodičů a poté se rozhodli založit rodinu a odstěhovat se. „*Jeho sklony k násilí se začaly projevovat až po pár letech soužití, v době, kdy jsme se odstěhovali od rodičů, a začali bydlet sami.*“

Dříve byla paní Kristýna zaslepená láskou, časem ale zamilovanost ustoupila a uviděla i nehezké stránky násilnickovy osobnosti. „*Podezření zpočátku nebylo, zvláště proto, že v takové rodině vyrůstal a tvrdil, že se takto chovat nechce a nebude. V současné době už vím, že je to člověk sebestředný, neupřímný, sobecký a lakomý. Je sice pracovitý, ale to plyne z jeho lásky k penězům.*“

Paní Kristýna si zvykla na nějakou tu uštěpačnou poznámku i na to, že peníze jsou první v manželově životě. Nezůstalo ale pouze při slovech. „*Způsob agrese se měnil a zvyšoval. Zpočátku to byly jen slovní urážky, pak, později i fyzické. Jak mi muž nedávno sdělil, čím víc jsem mu toho skousla, tím víc cítil, že si může dovolit. Útoky začaly většinou slovně a to žárlivou bezdůvodnou výčitkou nebo výčitkou, že jsem něco neudělala, co jsem měla, nebo nezvládla.*“

Postupem času si paní Kristýna začala myslet, že i přes všechnu svoji snahu násilníka neprovokovat může za jeho agrese ona sama. „*Své jednání zpočátku omlouval, že to tak nemyslel - pokud se vůbec omluvil - později to už nevysvětloval, protože dle něho jsem si za to mohla sama. Opravdu jsem si myslela, že je chyba na mé straně, i když jsem se snažila, aby bylo vše tak, jak on chtěl. Vždy tvrdil, že jsem ho vyprovokovala a že za to můžu já.*“

Paní Kristýna vychovávala dvě děti a pracovala v rodinné firmě, o které později manžel prohlásil, že je jen jeho a že on sám ji vybudoval. Kvůli žárlivosti partnera neměla mnoho přátel a raději se s nikým moc nestýkala. Přesto jednou našla odvahu se svěřit. „*Trvalo to pár let. Styděla jsem se. Snad poprvé jsem se svěřila tetě, pak jsem zase dlouho mlčela, protože jsem se styděla, že jsem nedala na její radu a neodešla.*“

Paní Kristýna od manžela neodešla a dál žila v jeho vlivu. Ztratila i jediného člověka, kterému se svěřila. Poté se dovědla, že její teta si tuto informaci nenechala jen pro sebe, ale zmínila se o ní po ostatní rodině. Paní Kristýně to nevadilo. Byla ráda, že to nemusela říct ona sama. Přesto se žádné změny nedočkala. „*Nikdo dost dobře nechápal, proč jsem s ním zůstala. Manželovi ale nikdo o jeho špatném chování nikdy nic neřekl, tedy co já vím. Ani později jeho matka se sestrou, které jsem se svěřila, když jsem od něho poprvé odešla.*“

Jakmile se manžel dozvěděl, že paní Kristýna mluví o jejich soukromých záležitostech, nazlobil se. „*Byl rozčilený, pokud jen zjistil, že jsem mohla o něčem takovém mluvit. Vyhrožoval*

mi vyhozením z domu - několikrát mě i nechal na mrazu v noční košili před vchodem - že děti budou s ním, že mi nedá ani korunu, že mně zlikviduje...“

Aby toho nebylo málo, vypluly na povrch nehezské informace o násilníkovi. *„Nevěrný byl mnohokrát, nikdy to však nepřiznal a tvrdil, že jsem žárlivá. Dnes již vím, že jsem nechtěla tohle všechno vědět, přála jsem si, aby to nebyla pravda, a jemu jsem věřila. Dnes již jednu nevěru přiznal.“*

„Pracovala jsem pro něho ve firmě, tudíž jsem na něm byla i finančně závislá. Po nástupu do zaměstnání se prováděla většina plateb týkající se rodiny a bydlení z mého účtu. Snažil se, aby věděl, kolik mám a aby to nebylo moc. Pro jeho žárlivost jsem z práce opět odešla a pracovala s ním. On byl sice spokojenější, ale dál se projevoval jako násilník a to ještě hruběji a častěji. Věděl, že jsem bez financí a nemohu odejít.“ Tímto způsobem si násilník paní Kristýnu připoutal k sobě po ekonomické stránce. Měl nad ní absolutní kontrolu. Absolutní i v jiném směru. *„Byl hodně rozzlobený, pokud zjistil, že jsem byla někde s kamarádkou, když byl třeba pracovně mimo. Pokud jsem někam šla, když byl doma, musel on taky anebo mi volat. Vůbec nejraději byl, když jsem byla doma a čekala na něj.“*

Snažili jsme se zjistit, zda je zde nějaká spojitost mezi poddajným způsobem života paní Kristýny a tím, co si prožila v dětství. *„Můj vztah s rodiči byl dobrý. Maminka se s otcem rozvedla, když mi bylo patnáct a držela mně dost zkrátka. Dost jí záleželo na tom, co řeknou lidi. Musela jsem prostě poslouchat a chovat se slušně.“* Vztah s rodiči se v průběhu života s agresorem trochu změnil. *„Myslím, že posledních pár let nebyli zrovna rádi, že s ním pořád jsem. Dnes již žiji sama a s mámou mám krásný přátelský vztah.“*

Rodiče paní Kristýny se jí snažili vychovat v důvěře v dobro jiných lidí. *„Myslím, že se mi rodiče snažili vštípit motto, že tak jak já se budu k lidem chovat, oni se budou chovat ke mně. Této věty se držím i nyní, ale dnes už vím, že to tak není vždycky. V dětství jsme trávili společně celkem dost času, ale asi od 9 let, co jsme se přestěhovali do Říčán, se to změnilo. Táta moc pracoval a hlavně schůzoval. Později si našel milenku, což byl důvod rozvodu. Byla jsem v té době dost sama. Asi mi chybělo víc projevů citu, víc povídání.“* Nedostatek citů a pozitivních emocí pravděpodobně donutil paní Kristýnu upnout se na prvního muže, který k ní projeví jen trochu náklonnosti.

Ona však byla odhodlaná chyby rodičů ve své výchově neopakovat. *„Rozhodla jsem se dát dětem víc volnosti a důvěry, ale zároveň jsem se snažila s nimi vše probírat.“*

Znovu se ve svém vyprávění vrací k rodičům. *„Když tak nad tím přemýšlím, rodiče měli celkem dobrý vztah, ale neviděla jsem je držet se za ruce nebo si jen tak dát pusy. Dnes mi to přijde, že žili spíš jako dobří přátelé.“*

Společně jsme se s paní Kristýnou snažili přijít na původ manželovy agrese. Začali jsme u jeho dětství. „*Vztah mého manžela k jeho rodičům byl spíš chladný. Vychovávala ho spíš babička. Po svatbě až do dnešní doby nemá potřebu matku příliš navštěvovat, otec zemřel. Pouze, pokud je to nutnost. Nevím kolik času s rodiči trávil, ale vždy se mluvilo jen o jedné společné dovolené.*“ Paní Kristýna se na chvíli odmlčela a snažila se opravdu zavzpomínat na vše, co se během společného života dozvěděla. „*Chybělo mu dost materiálních věcí, které neměl jako jeho vrstevníci.*“ Což mohlo být důvodem jeho lásky k penězům a k práci jakožto prostředku k jejich dosažení.

„*Mezi jeho rodiči bylo též domácí násilí. Asi trvalo už dlouho, protože když jsem po svatbě byla jedné takové scény svědkem, manžel i jeho sestra se tomu jen zasmáli a zdůvodnili to tím, že za to může matka. Špatný vzor tu stoprocentně byl, ale zpočátku se zdálo, že chápe, že se takto nikdo k nikomu chovat nemůže, dokonce se mnou i o tom mluvil a tvrdil, že on tohle nikdy dělat nebude...*“ (krčí rameny)

„*Na žádnou organizaci jsem se neobrátila. Pomohla mi rodina a hlavně útěk od manžela, ke kterému mi pomohl a dotlačil můj syn. Dnes již žiji rok sama a jsem rozvedená 4 měsíce. Trvalo mi opravdu dlouho, než jsem pochopila, že se nezmění a než jsem se k tomu odchodu rozhoupala. Naše situace byla již tak daleko, že mi začalo docházet, že jestli neodejdu, skončím v blázinci nebo v márnici. Obě děti i rodina mne v rozvodu podpořily a díky nim jsem teď ráda, že jsem to dokázala. Musím však přiznat, že tento krok, odchod od manžela, vyšel až na potřetí. Dvakrát jsem se vrátila a uvěřila jeho slibům, že bude vše lepší. Snažil se, ale snaha mu vydržela vždy jen krátký čas. Dnes se snažím žít víc sama pro sebe a pro své děti. Dávám se pomalu psychicky do pohody. Prášky na uklidnění a na spaní již také snižuji. Ještě nějaký čas to asi potrvá, než se dostanu do úplného klidu a zapomenu na ty zlé časy, ale už teď se cítím silnější, spokojenější, klidnější. Myslím, že jsem na dobré cestě.*“

9.4 Kazuistika – paní Šárka

Paní Šárka se narodila v západních Čechách do velmi věřící rodiny. Získala středoškolské vzdělání, vdala se později, než bylo v této době obvyklé a narodily se jí dvě dcery. Sama se považuje se velmi věřící křesťanku. Aktuálně je již v důchodu a bydlí stále ve městě v západních Čechách.

Seznámení s násilníkem proběhlo u paní Šárky klasicky. „*Byl mě představený a doporučený kolegyní z práce, následovalo seznámení na vesnické zábavě.*“ Paní Šárka a její

nová známost šli spolu tedy na zábavu, kde se mnoho mladých lidí dává dohromady na základě toho, že je něco na tom druhém zaujme. „Popravdě nic mě na něm nezaujalo. Skutečně. Kolegyni jsem řekla, že asi moje představy se v ničem neshodují s tímto mužem. Toto byl první dojem, který se ani časem nezměnil. Jistě si řeknete – ta byla tak naivní, nebo hloupá, proč si ho nakonec vzala? Snad pochopí jen ten, kdo poznal tíhu samoty, kdo prošel silnou touhou mít rodinu, děti, manžela, kdo toužil po lásce, po tom prostě nebýt sám.“

Paní Šárku tedy na budoucím partnerovi nic nezaujalo. Proč se tedy s ním dala dohromady a jaký vlastně zpočátku byl? „Narodil se na východě Slovenska. Pracoval v Čechách jako montér. Byl čerstvě rozvedený, jevil o mě zájem, já byla v té době stále sama - 32 let – měla jsem pocit, že buď on, nebo už se nikdy nevdám, toužila jsem po rodině, po lásce. Řekl, že se mu líbím a že si mě vezme, to mě, dlouhodobě deprimované samotou, tenkrát stačilo. Poslechla jsem rozum, ne srdce. S naivní představou, že láska a zamilovanost často brzy pomine, a pokud budu žít správně, věrně, starat se o muže, děti, rodinu, vše bude přece v pořádku. Tenkrát můj naivní názor. Takže po asi 3 měsících jsem souhlasila, že si mě vezme. Vůbec, vůbec jsem ho neznala. Nevěděla jsem, že takoví lidi vůbec existují, já viděla v každém jenom dobré.“

Paní Šárka se tedy za násilníka vdala a zjistila, že to nebylo dobré rozhodnutí. „Sklony k násilí to hned nebyly, ale již pár dní po svatbě, při štědrovečerní návštěvě kostela, se manžela silně dotklo, že jsem měla na klíně tříleté děvčátko přátel, tenkrát sousedů, kteří seděli s námi v lavici. Mimo jiné, jsou to moji skvělí přátelé dodnes, již cca 40 let. Neuměl pochopit, proč nesedí u svých rodičů a dal mi silně najevo svůj nesouhlas. Tehdy jsem poprvé pocítila rozdíl mezi naším smýšlením.“

Paní Šárka se dlouze zamyslela a znovu začala vyprávět o důvodu, proč se dala s násilníkem dohromady. „Vlastně mě zaujala jeho, tenkrát jsem myslela, že je to upřímnost. Řekl – líbíš se mi, vezmu si tě. Nebo třeba na moji otázku, kolik by chtěl mít dětí, řekl - tolik, kolik jich přijde! To se mi líbilo. Také mě zaujal jeho krásný rukopis. Dnes vím, že potřeboval jenom zázemí, potřeboval, aby se o něj někdo postaral, uvařil, vypral, aby se měl kam vracet a dál si žít po svém, jezdit po montážích, o ženy nouze nebyla. Pracoval přes týden jako montér jeřábů a jeřábových drah, vracel se domů většinou ve čtvrtek, někdy v pátek, dle práce. Ale nikdy nešel rovnou domů, šel nejdříve do hospody a potom teprve domů „udělat pořádek“. Nerada vzpomínám. Víím, že byl dvakrát trestaný, použil násilí vůči své první ženě, ta ho udala – soud – podmínka – tvrdil, že v tom byl nevinně, já mu věřila.“

I když paní Šárka zjistila, jakou minulost měl její manžel, odhodlala se ve vysněném a dlouho očekávaném manželství zůstat. „Abych pravdu řekla, já jsem o tomto vůbec nepřemýšlela. Hned po svatbě jsem otěhotněla, předčasně porodila v šesti měsících chlapečka,

který po pěti dnech zemřel. Tenkrát jsem již věděla, že nejsem šťastná, a můj manžel také ne. Nerozuměli jsme si vůbec v ničem. Nikam nejezdil, za 35 let jsme měli jednu dovolenou a to v jeho rodišti. Byl silně sexuálně založen a já, těhotná jsem nebyla tak aktivní, jak on vyžadoval. Nyní, s odstupem času mě přišlo na mysl, že po úmrtí prvního dítěte, to bylo možná Boží řízení a upozornění s tímto mužem se rozejít, protože za toho půl roku jsem poznala, že si naprosto nerozumíme, že stále pláču, ale byla jsem tak zaslepena touhou po dítěti, že jsem já sama na rozvod nepomyslela a byla ochotna brát život s tím vším, co přinese, ať dobré, či zlé. Brzy potom jsem byla znovu těhotná a možná také proto, že jsem musela skoro 7 měsíců ležet v klidu v nemocnici, kvůli rizikovému těhotenství, jsme se vzájemně ještě více odcizili. Narodila se zdravá dcera, já měla plné ruce práce a starostí, a když přišlo druhé těhotenství, viděla jsem v tom náplň a smysl svého života. Přes týden jsem byla s dětma sama, vše v klidu a pohodě zvládala. Manžel asi dítě další nechtěl. Vždy, když se po týdnu vrátil, jenom se zeptal – tak co, ještě jsi těhotná? A jak si to představuješ? Kdo se bude starat o malou, pokud budeš muset znovu ležet? Ale s pomocí několika svých přátel jsem vše zvládla, narodila se druhá dcera.“

Paní Šárka dosáhla svého. Porodila dvě dcery a starala se o ně. Nicméně poznala, že ke štěstí jí ještě něco chybí. „Jistě, jeho návraty na víkend, posílené alkoholem, byly mnohdy kruté. Pokud nepřišel tak do 10té hod. večer, zamykala jsem se v pokojíku, propojeného s dětským pokojem v patře domku, doufaje, že nebude dělat velký rámus – s ohledem na děti. Jednou si pozval kolegu z hospody, který učil v autoškolě, domluvit kurz svému synu z prvního manželství a po jeho odchodu mě napadl, jak to, že si s ním tykám. Protože jsem se s tímto učitelem neznala, byla jsem překvapená, asi špatně slyšel, žádné tykání nebylo. Dostala jsem facku, ale na druhou jsem nečekala, ubránila se a utekla.“

Fyzické násilí byla manželova nejsilnější stránka. Používal ji často a rád. „Pamatuji se, jednou se vrátil z hospody pozdě večer, já už spala, začal křičet, s kým mám tu první dceru, klečel na mě a dal mi takovou ránu, že dodnes mám pokřivený palec u levé ruky. Nevím, zda byl naražený, zlomený. Strašně jsem se za to styděla, ale bránila jsem se a také rány vracela. Honem jsem utíkala a zamkla se. Také vzpomínám, že když jsem mu nebyla po vůli, když se vrátil opilý z hospody, doslova mě zkopál na podlahu z postele s dovětkem - když nevíš, jak se patří chovat ke svému manželovi, tak do postele nelez! Chvíli jsem ležela na podlaze, nevědic, co mám dělat. Příště jsem se bála ho odmítnout. Moje slzy neviděl, bála jsem se, aby viděl, cožpak by pochopil? Nikdy neměl potřebu něco odůvodňovat, natož se třeba omluvit. Jeho názor byl a je – jednáme vždy správně, vinu máš ty!“

Paní Šárka se snažila zamykáním se vyvarovat agresi manžela. Ne vždy měla ale štěstí. Poté odhalila hlavní spouštěč jeho chování. *„Asi alkohol a kamarádi v hospodě, kteří mu nasazovali „brouka“ do hlavy, co asi dělám, když je v týdnu mimo domov.“*

Nejdříve si manželovo chování kladla za vinu, poté ale pochopila, že není možnost, jak se mu vyhnout. Prostě byl to člověk, který se nikdy nezmění. *„Nevím, já jsem už taková, že často přemýšlím, kde jsem udělala chybu, teď vím, že jsme každý jiný, naprosto žádný společný zájem, nesnáší klid a pohodu, o kterou stále usiluji a snažím se ji navodit, uskutečnit. Neexistuje ráno, kdy by hned po probuzení na něco nenadával – počasí, televize, sousedi, snídani, děti, příbuzní... Dnes to vnímám jinak. Je to v jistém smyslu chudák. On nikdy moc nemluvil, nediskutoval, možná to dusil v sobě, určitě byl a je stále nespokojený, možná měl jinou představu o životě. Já také skoro vždy mlčela, jeho odpovědi byly a jsou převážně tyto tři: Nevím, mně je to jedno, dělej si to, jak chceš. Pokud se vyskytl jakýkoliv problém, nic neřešil, nikdy nechtěl, nebo snad ani neuměl s námi komunikovat. A neumí dodnes. Ani se mnou, ani s dětmi. Čili pokud se problém neřeší, zahnívá, je čím dál větší a jak to dopadá? Hrozně, divím se, že ještě vše jakž takž funguje. Naprosto neumí nic rozhodnout, nechává vše na mně, ale když situace nevyjde tak, jak by si představoval, pěkně si to schytám. Ale abych nekřivdila, je šikovný na mnoho prací, umí vše opravit, natřel střechu, opravil komín, zryje zahradu, stará se o skleník, chová králíky... chválím ho, jak mohu, ale udělá jenom to, co uzná sám za vhodné. Nebudu vypisovat, co všechno je v našem domku třeba udělat, ale odmítá.“*

Že je na tuto situaci paní Šárka sama zjistila v momentě, kdy si uvědomila, že si ani nemá komu postěžovat nebo se svěřit. *„Komu bych měla tyto hrůzy povídat? Styděla jsem se za to, jak žiju. Měla jsem jenom jednu přítelkyni, s kterou jsem si rozuměla, jednou jsem k ní šla, tenkrát, když mě v posteli muž zbil a já ráno odvedla děti do školky a nebyla jsem schopná jít do práce. Jednou, jedinkrát za celý život. Hrozně jsem brečela a ona mi řekla: „Vrať se domů, byl opilý, uvidíš, že se Ti omluví a bude to zase dobré.“ A já neměla na vybranou. V práci jsem šéfovi jen něco málo naznačila, byl moudrý, nevyptával se, ani jsem neměla „zetku“.“*

„Neuměla jsem ventilovat své pocity, svoje trápení ani v práci, ani jinde. Celý život jsem si vlastně nestěžovala, dostala jsem peníze na jídlo, na poplatky, vzala jsem si k sobě do domku, který jsme dostali darem od mého bratra, který žil v Německu, své rodiče na dožití, kteří se již o sebe nemohli starat, a zůstala jsem osm let v domácnosti. Pracovala jsem jako mistrová ve zdejší velké textilce, po mateřské pak jenom na ranní směně v kanceláři jako dispečer. Nešlo zvládnout péči o děti, nemohoucí rodiče, dům a zůstala jsem tedy doma. Tenkrát se začínalo s podnikáním, tak jsem se zaregistrovala a šila jsem látkové hračky. Sama ušila, sama prodala. Asi 3 roky, také jsem naproti topila a uklízela v jednom podniku za směšnou částku několika

stokorun. Ale měla jsem pocit, že se doma nevlákám. Ale důchod jsem si tím „rozměnila“ na polovinu, bylo mi vše spočítáno na 3200Kč. Tím jsem se také stala závislou na manželovi.“

Pro druhé se stala paní Šárka dobrým zpovědníkem, sama ale o svých problémech moc nemluvila. „Jasně, že jsem ale občas něco vypustila, když jsem věděla, že to nepůjde dále, ale jenom tak povšechně, jako že každý máme něco, já jsem spíše poslouchala problémy a trápení druhých, diskutovala, potěšovala, protože jsem dobře rozuměla, jak se žena cítí, když doma nemá podporu, zázemí, lásku, když přijde muž nalitej. Svoje trápení jsem skrývala.“

Její manžel neví, že o těchto záležitostech někomu sem tam řekla. Objevil se jí úzkostný výraz ve tváři a žádala nás, abychom o tom pomlčeli. „Nikdy se nic nedověděl. Když by se dověděl dnes, že Vám o tom vůbec říkám, asi by mě zabil. Berte to prosím v úvahu!“

Sám si byl kontrolou nad jejich domácími záležitostmi víc než jistý. „Nikdy mi nevyhrožoval, nemusel. Já jsem se ho potom bála, bojím se dodnes. Když se rozzuří, neví, co dělá, snad by mě i zabil. Možná ne. Ale někdy si to myslím. Spíše jsem často slyšela a slyším, jaký je „mačo“, nebýt jeho, všechno by se tady rozpadlo, shnilo. Jednou zbil i starší dceru, bylo ji už asi 25. Měl něco proti jejímu příteli, se kterým bydlela v druhém bytě v našem domě. Volala mě zoufale domů, že je zamčená na záchodě a strašně se bojí. Utíkala jsem domů, ve dveřích manžel ukazoval škrábance na ruku s vysvětlením, jakou mám dceru, že ho podrápala. No to bylo něco pro mě. Za sebe se bít neumím, ale tohle mě dostalo. Křičela jsem na něj, cože jí udělal, že se musela takhle bránit. Ona, která je tichá, hodná, spíše neprůbojná. Tenkrát jsem mu řekla, ať odejde, že kalich přetekl. Byla mi vyčtena moje víra, jak jsem ji vychovala, že nezná ani přikázání – cti otce svého. Odpovídám – ale to přikázání ještě pokračuje – otcové, nedrážděte své děti ke vzdoru, ale vychovávejte je v kázni a napomenutích Božích. Když používáš tento argument, ber ho v potaz celý! Řekl, že ráno odejde. Neodešel! Potom mi dcerka řekla – Mami, už nikdy mi neříkej, že mě má táta rád! Já jsem totiž tátu vždy omlouvala a neříkala o něm nic špatného. Ale dospěly a vidí samy. A jsem ráda, že mají i citlivé srdce. Obě.“

Paní Šárka si je dokonce jistá tím, že nebyla jedinou ženou v jejich manželském životě. „Dozvěděla jsem se to velmi pozdě, že vlastně od začátku našeho manželství měl zde ve městě jinou ženu. Přišly s tím již dospělé dcery, ať něco udělám, že se za něho stydí. Že vnuci od této milenky mu říkají dědo! Okamžitě jsem se přímo zeptala a bylo mi řečeno: „Ty, která říkáš, že lidi toho namluví, nakecají, ty věříš těmto řečem?“ Řekla jsem mu, že pokud je to pravda, ať se sbalí a odejde. Vymlouval se, lhal, že nic není pravda. Neodešel. Nějaký čas vždy hlásil každý svůj odchod. To již byl v důchodu. Nikdy jsem nebyla „stihačka“, nekontrolovala jsem, kam odchází. Ponižovalo by mě, chodit pro něj do hospody. Až později jsem si uvědomovala, proč byl celý život ke mně tak zlý, až nenávistný, ponižoval mě, podceňoval, napadal nesmyslnými,

nepravdivými řeči. Asi si stále myslel, že jinde by se měl lépe, ale že se pro mě obětoval a zůstal. Trápili jsme se tedy oba. Ale myslím, že by žádná jiná žena nevydržela to, co já. První to vydržela 6 let, pak soudy. A skoro ji závidím, že se uměla vzepřít. “

Materiálně manžel rodinu zajistil, ale zároveň si tím připoutal paní Šárku k sobě. „Ano, vždy jsem měla peníze na jídlo a na poplatky. Skromně i na ostatní. Po smrti rodičů jsem nastoupila znovu do práce, ale pouze jako řadová dělnice, za málo peněz, poměry v továrně se změnily, stavy redukovaly a mě již bylo 48 let. Bylo to těžké. Ale vydržela jsem. Z důvodu, že jsem byla osm let doma, se mi zkrátil a „rozměnil“ důchod na polovinu. Odcházela jsem v roce 2000 s vyměřenou penzí 3200Kč. Dodnes slyším, že mě má na krku. Kde že je chyba? Mám započítáno do důchodu 35 let. Započítávalo se posledních 15 let, já jsem zrovna v této době byla osm let doma. No chyba někde je. “

Paní Šárka musela kvůli manželovi omezit kontakt s jinými osobami, i co se vlastní rodiny týče. „Žádné návštěvy k nám nechodily, nesnášel je, tak jsem ani nikoho nezvala. Vždy jsem se snažila přizpůsobit, nečeřit vodu, hmatatelně toužím po klidu a pohodě. Já jsem chodila pouze do kostela a to jsem si musela prosadit, ani to se mu nikdy nelíbilo. “

V dětství měla paní Šárka s rodiči normální vztah. Její tatínek byl evangelický farář a možná i proto měla k rodičům velkou úctu. Maminka byla skoro celé její dětství doma, a proto spolu trávily hodně času. Jejich vztah v průběhu jejího života s násilníkem se moc nezměnil, protože si paní Šárka rodičům nestěžovala. „Vztah jsme s rodiči měli stále stejný, rodiče jsem nikdy nezatížila svěřováním se svými trablemi. Když jsme si je vzali k sobě na dožití, manžel se k nim choval normálně, uctivě, maminku vozil se mnou k lékaři, za což mu jsem vděčná. Otec mnohé viděl, jistě chápal, ale bezmocně mlčel. Brzy zemřel. “

Možná z důvodu hodnot, jež byly paní Šárce vštěpovány během dětství, se nikdy násilníkovi nepostavila a pokorně snášela útrapy celý život. „Rodiče mě učili nelhat, nekrást, pomáhat, k odpovědnosti, věrnosti, šetrnosti. Měla jsem k tomu nekonečné příležitosti. A hlavně k víře v Boha. “

„Byly jsme čtyři děti, byli jsme chudí, přísně vychovávaní, myslím, že bych uvítala více lásky, pomazlení. Pamatuji, často jsem říkala, že se nemohu dočkat, až mi bude osmnáct, že potom hned odejdu žít sama. Vše potom ale bylo jinak. Velice jsem toužila po lásce. Hmatatelně. Proto jsem ji chtěla dávat svým dcerkám. Scházela tady ale přísnost, důslednost, z mojí strany. Muž říkával, že jsou to holky, ať si je vychovávám sama. Ale až pozdě jsem si uvědomila, že to nejvíc, co mohou rodiče dát svým dětem, to je příklad milujících se rodičů. A to jsem selhala na celé čáře. Ale jak bych to měla dělat, když jsem vše špatně odstartovala? To moji rodiče měli

k sobě vzájemnou úctu, porozumění a lásku také. Často jsem viděla tatínka, jak objímá mamku“ vzpomíná paní Šárka.

O dětství svého manžela toho paní Šárka moc neví. *„Narodil se jako nemanželský, vychovávala ho babička, když se matka vdala, měla další dvě děti, tenkrát na Slovensku to jistě neměla matka lehké, ani on. Utíkal často do druhé vesnice za babičkou. Moc lásky nepoznal. Otčím ho klidně seřezal, když se mu zdálo, že v hospodářství dost nepomáhá. Vlastního otce nikdy nepoznal. Ten pocházel z „vyšší kasty“.“*

Podle vyprávění Šárčin manžel v dětství mnoho lásky nepoznal. Neuměl ji proto následně aplikovat do svého vlastního života. *„Víte, já si myslím, že naše dětství, vzpomínky, to, co jsme se naučili, co nám bylo vštěpováno, to jistě zanechá své ovoce. Dobré i špatné. Ale není na mně, abych soudila.“*

Je s podivem, že se paní Šárka nikdy nepokusila utéct nebo se aspoň obrátit na nějakou organizaci, která by jí s odchodem od manžela pomohla. *„Ne, před 30–35 lety myslím ani nic takového neexistovalo. Ani dnes to v plánu nemám. Myslím, že dnes bych jednala jinak. Je to pouze několik let zpátky, dovolila jsem si něco změnit v obýváku. Zlikvidovala jsem třicet let staré obložení kolem radiátorů. Reakce muže byla nepřiměřená. Zuřil, vzteky brunátný, křičel, že mi můj počítač vyhodí zavřeným oknem, aby mě nějak potrestal, ranil. Také jsem přiměřeně tomu odpověděla, ať to zkusí, že volám policii, ať vidí jeho jednání. Okamžitě zmlkl. Ale stejně zanedlouho namontoval kryty na topení zpět. Proč jsem je nerozsekala! Mám dobrou, dnes již důvěrnou přítelkyni, doktorku psychologie, které si občas vyprázdním srdíčko. Víím, že jsou pouze dvě možnosti. Vydržet nebo odejít. Rozhodnout se musí každý sám.“*

Díváme se na paní Šárku a obdivujeme, jak je odhodlaná až do konce života svůj boj nevzdat. Přijala jej za svoji životní cestu. Co si tedy myslí o tom, jak bude vypadat její život dál? *„Jaký má výhled člověk v sedmdesáti? Přicházejí nemoce, na mě i na manžela. Kde bych teď vzala sílu na rozvod, tahanice, nervy, stěhování? Nepřipadá v úvahu. Když jsem všechno vydržela, nějak dožijeme. Jsem ráda, když ráno vstanu, rozhýbu se a zvládnou své denní úkoly. Také často hlídám své malé vnučky, které i manžel miluje. Občas slyším od dcer, ať odejdu. Ale kam? Proč jsem se nedozvěděla o mužově nevěře dříve? Nebo jsem to nechtěla vědět? Kdoví. Zasloužím pochvalu, nebo jsem zbabělá? (krčí rameny) Protože život musím nějak dožít, musím se snažit každodenní situace řešit, v klidu a s nadhledem, jinak si ubližuji sama, protože u protistrany nějaké ohledy, porozumění, očekávat nemohu. Hodně to stojí. Sebezapření, omezení svých zájmů, odpouštět. Jasně, že často jsem vytočená, někdy se až ode dna musím odrazit, nepatřím mezi ty silné, kteří snesou nesnesitelné. Ale jsem věřící a víím, že v každé situaci mohu volat o pomoc k Bohu. Ještě nezklamal. Nevím, proč jsem musela projít touto cestou. Z lidského*

hlediska mohu být pro všechny asi blázen, ale věřím, že Bůh nedělá chyby, ty děláme my, lidé.

Vím, že utrpením více získáme, než v pohodlí. Vím, že z duchovního hlediska je lidská duše jako diamant, každým utrpením se brousí, až zůstane úplně ryzí. Naučila jsem se se zlem bojovat jinými zbraněmi než vracet facky a nadávky. Víte, podle mě je život maraton všech maratonů. Jde o to nebát se a tento velký boj nevzdat! A prohry neexistují, jenom těžké zkušenosti, které nás ale neporazí, ale posunou na naší životní cestě o stupínek výše.“

9.5 Kazuistika – paní Sára

Paní Sáře je 46 let. Vystudovala střední knihkupeckou školu. Ráda zkouší nové směry a alternativní cesty k víře. Má tři děti, bydlí na vesnici a aktuálně pracuje jako prodavačka v pekárně.

Paní Sára se se svým budoucím partnerem seznámila v knihkupectví, kde pracovala. Sama o něm říká, že ji zaujalo, že to byl takový „sympatický stydlín“.

Na první pohled ji zaujal. „Byl stydlivý a fakt sympaták, usmíval se přesně jako jeden z mých synů. Byl hodný a reagoval směrem ke mně vstřícně.“

Paní Sára vysvětluje, že tento muž se v jejím životě objevil vícekrát. „No, my jsme spolu chodili nadvakrát. Jednou za svobodna a podruhé, až byly moje dvě děti na světě. Násilí se začalo projevovat až podruhé. Řekla bych po půl roce soužití.“

Jako první se paní Sára vdala za motorkáře, protože byla okouzlena jeho vozidlem. Dnes si za to ťuká na čelo a říká, že byla slepá. Poté se s ním rozvedla a z tohoto manželství si odvedla dva syny. Jednomu byly v tu dobu čtyři roky a druhému dva. Její bývalý přítel je vzal pod svá ochranná křídla. Aspoň tak si to v tu dobu paní Sára myslela. Poté názor změnila. „Popsala bych ho jako žárlivého člověka, který mi nevěří, ale je to proto, že si sám se sebou neví v životě rady.“

Zpočátku nebylo na agresorovi nic poznat. Nejevil známky toho, že by měl sklony k násilí. „Ne, až v té první a dalších situacích, předtím tomu nic nenapovídalo. Zezačátku to bylo, jakože fyzické, za které se druhý den omlouval a tvrdil, že neví, co ho to popadlo. Potom jakože i psychické – odcházel z domu a potom zase přicházel, sám se sebou si nevěděl rady.“

V tuto chvíli se paní Sára rozpovídala o podstatě násilníkovy chování. „Nejdřív něco jako výslechy ve chvíli, kdy se vracel domů a hlavní důvod byl, proč jsem ho poprvé opustila. Nemohl se s tím smířit a vyrovnat a proto to pořád připomínal. Prolínalo se to. Potom přišly facky.“

Své jednání dokázal agresor i odůvodnit a přimět tak paní Sáru, aby si myslela, že jeho chování je její chyba. „Říkal mi, že si za to můžu sama, že jsem ho nechala a že jsem si zpátky

přivedla dvě děti. Hlavně mně to bylo líto, že jsem ho tehdy nechala, viděla jsem, jak jsem dopadla, když jsem šla k někomu jinému (pozn. taky ji bil). Bylo to hodně povrchní, kvůli čemu jsem ho nechala. Myslela jsem si, že je to moje vina, protože jsem ho napoprvé opustila. Když se na to dívám zrcadlově, tak by mi to taky bylo líto.“

Nicméně i paní Sára přiznala, že tento důvod nebyl jediný, který jej vedl k agresi. Hlavní a spolehlivý spouštěč byl alkohol.

Netrvalo dlouho a paní Sára se někomu svěřila. *„Bylo to hned. Byla to sousedka přímo ze vchodu vedle nás, ta to i párkrát slyšela, tak jsme si jako holky popovídaly. Vykládala jsem to i vrstevnicím, prostě jsme to promílaly. Svěřila jsem se prostě kamarádkám. I kamarádky i rodina mi říkaly, ať od něho odejdu, nebo to se mnou rozebírali a nadávali jsme společně.“*

Sářin druh na to reagoval jeho klasickou odpovědí. *„Ať si nestěžuju, že to nebyla taková hrůza a že si za to můžu sama, že jsem odešla. Že on to vlastně nechtěl.“*

Když partner Sary přistupoval k jejich vztahu tímto způsobem, zajímalo nás, jestli jí byl někdy nevěrný. *„Hele, za ruku jsem ho nikdy nechytla. Pídila jsem se, ale ničeho jsem se nedopídila. Stejně, když to bude chtít udělat, půjde s košem a udělá to na cestě s košem. A myslím si, že uvažoval způsobem, podle sebe soudím tebe, a jak se vrátil z Itálie, kde byl přes prázdniny 2 měsíce a obviňoval mě, že jsem snad spala s celým městem.“*

Ohledně financí násilník paní Sárku neomezoval. *„Své peníze jsem měla. Já jsem takový typ, který nosí kozačky, dokud je nevynosím. A když jsem něco potřebovala, tak jsme šli a koupili.“*

Jiné to ale bylo, když chtěla paní Sára provozovat nějakou samostatnou aktivitu. *„Jako, že bych šla třeba na cvičení, to by se mu určitě nelíbilo nebo jsem chodila na volejball, to jsem si musela hodně prosazovat. Nechtěl mi to moc dovolovat.“*

V dětství to paní Sára také neměla jednoduché. *„S mamkou jsem měla velmi špatný vztah, protože ta mi řekla, že ani jeden z nás nebyl chtěný, jsme každá úplně jiná. Hodně jsem si rozuměla s tatškou, ale přece jen tatka není mamka, nemůžeš se svěřit s těma holčičíma věcmi a tak. S tatškou máme podobné povahy.“*

I přes tento nepřilíživý vztah se dokázali jako rodina, v případě násilí na jejich dceři, semknout. *„Stáli při mně. Já jsem ze začátku dělala to, že jsem sbalila obě děti a jezdila jsem za mamkou. Radši jsem jí nic moc neříkala, protože na to měla svůj názor.“*

Dále paní Sára vzpomíná, k jakým hodnotám ji vlastně v dětství rodiče vedli. *„No právě. Já jsem z rodiny nezískala žádnou představu jakéhokoliv žebříčku hodnot. Mně nikdo neřekl, podle čeho si mám vybírat svého budoucího partnera a taky to tak dopadlo. Já jsem se na střední*

akorát dívala, jestli má ten kluk hezký obličej a široká ramena. Žádné vedení k hodnotám u mě neproběhlo. “

I přes tento nesoulad se paní Sára snažila trávit čas doma. „Je to tak, že my jsme na dovolené nejezdili, ale ze školy – z intru- jsem se vracela velmi často a velmi ráda, ale doma jsem nenašla žádnou oporu. Já jsem se snažila být doma, ale přitom to doma nefungovalo. “ Paní Sára dokázala vytyčit věc, která jí od rodičů při výchově velmi chyběla. *„Dotyk. Neskutečně. Od mamky vůbec žádný nebyl a od našeho tatky minimálně. Chyběl mi jakýkoliv projev citů. Naše mamka ustrnula ve fázi stěžování si, nadávání, pláče a hledání úniku v alkoholu. A tatka udělal tu chybu, že neměl tu rodinu na prvním místě. “*

Paní Sára i její sourozenci si všímali, že něco není mezi jejich rodiči v pořádku. „Když jsem vyrůstala, ten vztah mezi mamkou a tatkou nebyl víceméně žádný – jen o Vánocích. Ke konci byl až agresivní, protože se mamka opíjela. A tatka měl plno ženských. A dnes se víceméně nestýkají. A když ano, tak se ani nepozdraví. “

Partnera paní Sára vedli jeho rodiče k zodpovědnosti ohledně financí. „Že se musí rodina materiálně zabezpečit, že musí být kde bydlet, mít co jíst, nejlépe nosit značkové oblečení. Aby materiálně byla zabezpečena rodina. Metoda cukru a biče. Duchovně, duševně či emocionálně tam neproběhlo nic. S rodiči trávil velmi málo času, protože to nebyl jeho vlastní tatka a bylo potřeba, aby starší sourozenci už odešli z domu. I když byl třeba jen na základce, tak byl přerázen do sportovní třídy, protože hodně jezdili pryč. Bylo prostě žádoucí, aby nebyl doma. “

I sama paní Sára přiznává, že taková výchova zanechá na člověku následky. „Jednoznačně mu chyběl cit. Protože cukr a bič cit není. Jeho mamka ty kluky hodně bila. Chlubila se tím, že o ně přelomila klepač na koberec anebo i věšák. Vyrůstal od svých šesti let s nevlastním otcem, vzpomínal na to, že jeho mamka hodně vulgárně nadávala a to i tomu tatkoví. A dodneška je mu schopná říct něco škaredého. Mezi sebou neměli moc ideální vztah, ale on – on je mimochodem na tom inteligenčně daleko výš než ona- si ji vybral jen podle vzhledu, byla pro něj jednoduše reprezentativní. Podle vyprávění bila ona jeho. “

Není se čemu divit, když se partner paní Sára v dětství naučil, že všeho dosáhne silou a ne citem, který mu hodně chyběl. „Ten cit necit, který chyběl v té jeho rodině, neměl kde pochytit, a proto to neměl jako učit někoho dál. “

Paní Sára měla jednu dobu zájem obrátit se na organizaci pro pomoc obětem násilí, ale setkala se s neúspěchem. „Ano, obrátila, ale oni se asi za půl roku odstěhovali. Byla to Liga pro pomoc obětem domácího násilí. A já jsem se už potom dál nepídila. Navíc jsem se styděla, protože by to už byl druhý vztah, který by se mi nepovedl za ten život. Já jsem to brala jako důvod ke stydění se. “

Přesto všechno je paní Sára do budoucna optimistická a očekává jen to dobré. „*Ted' už bude všechno jako v bavlne. Od posledního extempore, kdy jsem dokonce volala policajty a vypadalo to, že se rozejdeme, začal sekat latinu a já věřím, že už to tak bude napořád.*“

9.6 Shrnutí odpovědí na výzkumné otázky

Jak již bylo uvedeno, pro náš výzkum jsme zvolili kvalitativní metodu v podobě rozhovoru. Umožnila nám získat podstatné informace a zároveň i odpovědi na výzkumné otázky pro výzkumné i dílčí výzkumné cíle. Z důvodu malého vzorku zkoumaných objektů není ovšem možné, aby tyto informace byly zobecňovány a byla z nich abstrahována fakta s širší platností přesahující rozsah tohoto souboru.

Výzkumné otázky:

Jelikož se odpovědi na některé výzkumné otázky velmi liší, byly z důvodu lepší přehlednosti rozděleny podle jejich autorek.

1. Je oběť přesvědčena, že její chování je/bylo příčinou partnerova násilného jednání?

Případ číslo 1.: Paní Renata si nemyslela, že by nesla vinu za partnerovo chování. Komunikace mezi nimi byla nulová, proto ji z toho ani nikdy neobvinil. Přesto se snažila si s manželem o jejich problému promluvit.

Případ číslo 2.: Paní Ludmila se snažila situacím, jež partnera rozčilovaly předcházet. Myslela si, že tím zmírní jeho agresi. Bylo jí manželem řečeno, že ho provokuje.

Případ číslo 3.: Paní Kristýna si myslela totéž, jako Ludmila. Byla partnerem obviněna, že za jeho výbuchy je ona zodpovědná.

Případ číslo 4.: Kvůli své výchově se paní Šárka automaticky snažila přemýšlet nad tím, kde udělala chybu. Komunikace s manželem nebyla na dobré úrovni. Nijak jí její partner tyto domněnky nevyvracel.

Případ číslo 5.: Z důvodu toho, že partnera při prvním pokusu o jejich vztah opustila, si paní Sára dodnes myslí, že jeho agrese je její vina, neboť je jí tato verze neustále vštěpována.

2. Která forma násilného chování v partnerství převládá (psychická, fyzická, emoční, sexuální, ekonomická)?

Ve všech případech je možno říci, že se zde objevilo fyzické násilí a později i psychické v jakékoliv míře. Každý z agresorů se snažil mít svoji partnerku pod dohledem tím, že jí reguloval a kontroloval množství peněz, které má k dispozici. Jediná paní Šárka mi odhalila, že se v jejich manželství objevilo i sexuální násilí.

3. Čím (jakým aktem chování) násilné chování agresora vyvrcholilo?

Paní Renata i paní Ludmila se shodují v tom, že partner byl již od samého počátku takového založení, které nijak nepodmiňovalo žádnou situaci, jež by byla spouštěčem jeho chování. Paní Kristýna žila s partnerem, který zneužíval toho, že dokáže snést jeho násilí a proto postupně zvyšoval jeho intenzitu. Je zde předpoklad, že jej vždy vyprovokovala jistá pasivita paní Kristýny k jeho násilným sklonům. Paní Šárka i Sára se jednomyslně shodly, že typickým a zaručeným spouštěčem agrese byl alkohol. Násilné chování vždy vyvrcholilo fyzickým násilím.

4. Jaký vztah k sobě měli rodiče oběti?

Případ číslo 1.: Rodiče paní Renaty měli normální vztah. Normální na tehdejší dobu. Matka se o vše starala a otec šel hned po práci do hospody. Občas matku zbil.

Případ číslo 2.: Rodiče paní Ludmily se od jejího raného dětství nestýkali. Vyrůstala s macechou, se kterou neměl ani její otec moc hezké vztahy.

Případ číslo 3.: Rodiče paní Kristýny se rozvedli, když jí bylo patnáct let. Poté žila jen s matkou. Dále se už matka s otcem nestýkali.

Případ číslo 4.: Rodiče paní Šárky spolu měli hezký vztah až do konce života.

Případ číslo 5.: Rodiče paní Sárky se rozvedli, když byla již dospělá a dodnes spolu nemluví ani se nijak nestýkají.

Z rozhovorů vyplývá, že primární rodinné prostředí je základem pro budoucí partnerský život dítěte. A to i v negativním i v pozitivním smyslu. Kde rodina u respondentek nefungovala, tam se objevil předpoklad pro to, že si žena najde druhá, se kterým se jí nepodaří vybudovat zdravý partnerský vztah. Kde naopak byla primární rodina v pořádku, tam se žena snažila fungující vzor napodobit, i když bez úspěchu.

5. Má oběť v plánu obrátit se pro pomoc na organizaci pro oběti domácího násilí?

Kromě paní Sárky se ani jedna respondentka neobrátila na žádnou organizaci a to hlavně z důvodu studu a také strachu z násilníka a jeho následné reakce. Jediná paní Sára měla snahu a odvalu řešit své problémy prostřednictvím organizace pro pomoc obětem domácího násilí. Liga pro pomoc obětem domácího násilí se ale odstěhovala z míst bydliště paní Sárky a ta dále v hledání nepokračovala.

6. Jaké jsou důvody toho, že žena zůstane/nezůstane s agresorem?

Paní Šárka zůstává se svým partnerem z důvodu své víry. A paní Sára si stále myslí, že se situace změní a vše bude již jenom dobré. Ostatní respondentky agresora opustily. Pomohla jim v tom rodina i partnerova nevěra jako důvod od něj odejít.

Shrnutí výzkumného šetření

Počátky byly u všech respondentek velmi podobné. Byly seznámeny s partnerem a nebyl zde žádný viditelný předpoklad pro to, že by se měl chovat agresivně. Průběh i gradace byla rovněž podobná. Zpočátku se objevovalo slovní napadání a následně fyzické násilí, jež bylo později doprovázeno násilím psychickým. Paní Renata pocházela z fungující rodiny, do které se velmi ráda vracela. Hlavně za matkou. Občas ale viděla násilí, které koná její otec na matce, když se vrátí domů opilý. Paní Ludmila pocházela z rodiny, kde naprosto chyběla láska. Byla šťastná, když mohla odejít bydlet pryč hned po škole. Poté se s primární rodinou z důvodu špatných vztahů vůbec nestýkala. Paní Kristýně chyběl v primární rodině emocionální kontakt s rodiči. Byla držena zkrátka. Přesto má s matkou dodnes pěkný vztah. Paní Šárka vyrůstala ve věřící rodině. Byla vychována k poslušnosti, poddajnosti a pokoře. V rodičích měla pěkný příklad vztahu mezi mužem a ženou. Paní Sára vyrůstala v rodině, kde bylo domácí násilí a alkohol. Nebyla vedena k žádným hodnotám. Paní Renata, Ludmila i Kristýna již s násilníkem nežijí a to svým nebo i jeho přičiněním. Všechny tři jsou šťastné a těší se na to, co následující roky přinesou hezkého. Paní Šárka a Sára jsou dodnes v domácnosti s agresorem. Paní Sára stále doufá ve zlepšení a paní Šárka si myslí, že je toto manželství jejím životním údělem a je ochotna tuto zátěž nést až do konce života.

Podařilo se nám zjistit, že jako důvod odevzdaného chování žen v partnerských vztazích, lze považovat nedostatek dobrého příkladu v primární rodině a také absence pozitivních emocí a citů. Čtyři z pěti žen měly rodiče s nezdravým vztahem mezi sebou navzájem. Počátek agrese přicházel vždy nenápadně a nebylo možné jej vyčíst z partnerova chování před navázáním bližšího vztahu. V každém partnerství se agrese stupňovala a měnila své formy. Nejčastější formou bylo fyzické násilí. Čtyři respondentky si opravdu myslely, že jsou to ony, kdo partnera k agresi provokují. Na organizaci pro pomoc obětem domácího násilí se obrátila pouze jedna z pěti žen. Každá se zmínila o tom, že se za svoji situaci styděla. Všechny ženy se dívají do budoucna s nadějí, že jejich život bude lepší.

ZÁVĚR

„Každý násilný čin – bez ohledu na to, proti komu je namířen a v jaké sociální souvislosti se děje – se projevuje na oběti, pachateli, přihlížejících i těch, kteří jej ignorují, a na kolektivním a společenském klimatu. Lhostejnost vůči násilí umožňuje další násilí. Přihlížením násilí jej mlčky podporujeme a zároveň v sobě oslabujeme svou lidskost“ (Herzog, 2009, s. 9).

Násilné chování zanechá svoji stopu na všech účastnících tohoto trýznivého procesu. Touto prací jsme se snažili proniknout do problému z teoretické a praktické stránky.

V první části jsme definovali a podrobně rozebrali charakteristiku násilníka i oběti. Rozdělili jsme druhy násilí i formy násilí. Vysvětlili jsme si, jakými fázemi násilného chování vztah prochází a také jaké mohou být příčiny jeho vzniku. Závěr teoretické části jsme věnovali syndromu týrané ženy, posttraumatické stresové poruše a stockholmskému syndromu.

Praktická část nám díky kvalitativnímu výzkumu přinesla zajímavé poznatky ze života s násilníkem u pěti respondentek. Dospěli jsme k následujícím závěrům. Primární rodina má velký vliv na budoucí poddajnost oběti násilí. Sklony k násilí nelze v člověku vyčíst předem, než s ním vstoupí oběť do úzkého vztahu. V partnerství se s největší pravděpodobností objeví více než jedna forma násilného chování. Tou nejčastější jsou fyzické útoky. Agresor se snaží svou oběť izolovat buď zákazem kontaktu s jinými osobami, nebo odebráním a regulací finančních prostředků. Násilné chování je také spojeno s nevěrou agresora a nedostatkem pozitivních emocí a citů v průběhu jeho dětství. Zjistili jsme, že všechny ženy se za svoji situaci styděly a proto ani nevyhledaly odbornou pomoc. Všechny doufají v lepší zítřky, i když si je každá hodlá zajistit jiným způsobem.

LITERATURA

1. BUSKOTTE, Andrea. *Z pekla ven: žena v domácím násilí*. Vyd. 1. Překlad Monika Burger. Brno: Computer Press, 2008, 176 s. ISBN 978–80–251–1786–6.
2. CIMRMANNOVÁ, Tereza. *Krize a význam pomáhajících prvního kontaktu: aplikace v kontextu rodinného násilí*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2013, 197 s. ISBN 978–80–246–2205–7.
3. CONWAYOVÁ, Helen L. a [z anglického originálu přeložila Jana MANDELÍKOVÁ]. *Domácí násilí: příručka pro současné i potenciální oběti se zákonem č. 135/2006 Sb. platným od 1. ledna 2007*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2007. ISBN 80–00–01550–1.
4. ČERMÁK, Ivo. *Lidská agrese a její souvislosti*. Vyd. 1. Žďár nad Sázavou: Fakta, 1998, 204 s. ISBN 80–902614–1–8.
5. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008, 150 s. Psyché (Grada). ISBN 9788024722078.
6. ČÍRTKOVÁ, Ludmila a Petra VITOUŠOVÁ. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, 191 s. ISBN 978–80–247–2014–2.
7. DALIGAND, Liliane a Véronique BEDIN. *Násilí v partnerských vztazích*. Vyd. 1. Překlad Pavla Le Roch. Praha: Portál, 2014, 141 s. ISBN 978–80–2620–718–4.
8. FERJENČÍK, Ján. *Úvod do metodologie psychologického výzkumu: jak zkoumat lidskou duši*. Vyd. 1. Překlad Petr Bakalář. Praha: Portál, 2000, 255 s. ISBN 80–7178–367–6.
9. GJURICOVÁ, Šárka, Jana KOCOURKOVÁ a Jiří KOUTEK. *Podoby násilí v rodině*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2000, 101 p. ISBN 80–7021–416–3.
10. HARTL, Pavel. *Psychologický slovník*. 1. vyd. v ČR. Ilustrace Karel Nepraš. Praha: Jiří Budka, 1993, 297 s. Slovník. ISBN 80–901549–0–5.
11. HAYES, Nicky. *Základy sociální psychologie*. Vyd. 3. Překlad Irena Štěpaníková. Praha: Portál, 2003, 166 s. ISBN 80–7178–763–9.
12. HERZOG, Rupert. *Násilí není řešení: prevence násilí a management konfliktu ve školách*. 1. vyd. v českém jazyce. Plzeň: Fraus, 2009, 120 s. Moderní pedagogika v teorii a praxi. ISBN 978–80–7238–850–9.
13. JANATA, Jaromír. *Dvojí svět*. Praha: Maxdorf, 1997, 157 s. ISBN 80–85800–65–9.

14. MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3. rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003, 161 s. Studijní texty (Sociologické nakladatelství), sv. 3. ISBN 80–86429–19–9.
15. NAKONEČNÝ, Milan. *Lexikon psychologie*. 1. vyd. Praha: Vodnář, 1995, 397 s. ISBN 80–85255–74–x.
16. NAKONEČNÝ, Milan. *Základy psychologie*. 1. vyd. Praha: Academia, 1998, 590 s. ISBN 80–200–0689–3.
17. STRÍLKOVÁ, Patricie a Marek FRYŠTÁK. *Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2009, 91 s. Právo (Key Publishing). ISBN 978–80–7418–020–0.
18. ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, 186 s. ISBN 978–80–7367–690–2.
19. VARGOVÁ, Branislava, Dana POKORNÁ a Marie TOUFAROVÁ. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008, 159 s. ISBN 978–80–86131–76–4.
20. VOŇKOVÁ, Jiřina a Ivana SPOUSTOVÁ. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. 2 přeprac. vyd. Praha: ProFem, 2008, 244 s. ISBN 978–80–903626–7–3.
21. VÝROST, Jozef. *Sociální psychologie*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Editor Ivan Slaměník. Praha: Grada, 2008, 404 s. Psyché (Grada). ISBN 978–80–247–1428–8.

PRAMENY

HEARN, J., Proč je domácí násilí klíčovým tématem pro sociologii a sociální teorii: Napětí, paradoxy a důsledky. *Gender, rovné příležitosti, výzkum*, 2014, roč. 15, č. 1, s. 16 – 28. ISSN 1213-0028.

JEŽEK, S., VACULÍK, M. a WORTNER, V., Základní pojmy z metodologie psychologie, definice a vysvětlení. *Metodologie psychologie – kvantitativní přístup*, 2006, [online]. 2006 [cit. 2015-03-16]. Dostupné z WWW:

http://is.muni.cz/elportal/estud/fss/ps06/psy112/Vaculik__M.__Jezek__S.__Wortner__V.__2006__-_Zakladni_pojmy_z_metodologie.pdf

KOHOUTEK, R., Psychologie v teorii a praxi. *Stadia rozhovoru jako poznávací metody* [online]. 2010 [cit. 2015-03-16]. Dostupné z WWW: <http://rudolfkohoutek.blog.cz/1002/stadia-rozhovoru-jako-poznavaci-metody>

OLECKÁ, Ivana., IVANOVÁ, Kateřina. Případová studie jako výzkumná metoda ve vědách o člověku. *EMI*, 2010, roč. II, č. 2, s. 62 - 65. ISSN 1804-1299.

PEKARA, J., Násilí ve zdravotnictví. *Praktický lékař*, 2013, roč. 93, č. 6, s. 264 – 268. ISSN 1803-6597.

POUŽITÉ PRÁVNÍ NORMY

Zákon č. 45/2013 Sb., § 2 odst. 2, o obětech trestných činů

Zákon č. 2/1993 Sb., čl. 6/1, Listina základních práv a svobod

Zákon č. 2/1993 Sb., čl. 7/2, Listina základních práv a svobod

PŘÍLOHY

Příloha 1

INFORMOVANÝ SOUHLAS

Svým podpisem stvrzuji, že se dobrovolně účastním výzkumného šetření formou rozhovoru. Byl/a jsem poučen/a o etických principech testování a zpracování získaných údajů a možnosti odstoupit od šetření.

V..... dne.....

.....
podpis

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Marie Kocmanová
Katedra:	Ústav psychologie a psychopatologie
Vedoucí práce:	Mgr. Lucie Křeménková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2015
Název práce:	Analýza vývoje a projevů násilného chování v partnerských vztazích
Název v angličtině:	Analysis of the development and manifestations of violent behavior in relationships
Anotace práce:	Bakalářská práce se zabývá problematikou násilného chování. Teoretická část je zaměřena na rozlišení druhů, forem a fází agrese, dále na příčiny násilného chování a důsledky pro oběť, na charakteristiku násilníka a oběti. V praktické části byl kvalitativním výzkumem zjišťován průběh a analýza násilných vztahů u konkrétních případů žen.
Klíčová slova:	Násilné chování, agresor, oběť, násilí, syndrom týrané ženy, posttraumatická stresová porucha.
Anotace v angličtině:	Bachelor thesis deals with violent behavior. The theoretical part focuses on the differentiation of types, forms and phases of aggression, the causes of violent behavior and the consequences for the victim, on the characteristics of the abuser and the victim. The practical part investigates the development of violent relationships in specific cases of women using qualitative research process and analysis.
Klíčová slova v angličtině:	Violent behavior, aggressor, victim, violence, battered women's syndrome, post-traumatic stress disorder.
Přílohy vázané v práci:	Informovaný souhlas
Rozsah práce:	56 stran
Jazyk práce:	Čeština